

Herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, noodzakelijk of symbolisch?

Een onderzoek naar de mogelijkheden voor het verbeteren van de verdedigingsstrategie, naar aanleiding van het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken.

Auteur: Lindsay van den Dungen
Studentnummer: 2072398

Onderwijsinstelling: Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Locatie: 's-Hertogenbosch
Opleiding: HBO-Rechten

Opdrachtgever: Brugman & Hagens Advocaten
Afstudeermentor: mr. E.A.M. Brugman
Afstudeerperiode: 6 februari 2017 – 12 mei 2017

Eerste afstudeerdocent: mr. C.P. de Jong
Tweede afstudeerdocent: M.M. Kok

Berghem, mei 2017

Herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, noodzakelijk of symbolisch?

Een onderzoek naar de mogelijkheden voor het verbeteren van de verdedigingsstrategie, naar aanleiding van het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken.

Auteur: Lindsay van den Dungen
Studentnummer: 2072398

Onderwijsinstelling: Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Locatie: 's-Hertogenbosch
Opleiding: HBO-Rechten

Opdrachtgever: Brugman & Hagens Advocaten
Afstudeermentor: mr. E.A.M. Brugman
Afstudeerperiode: 6 februari 2017 – 12 mei 2017

Eerste afstudeerdocent: mr. C.P. de Jong
Tweede afstudeerdocent: mr. M.M. Kok

Berghem, mei 2017

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek naar het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken en de gevolgen die deze herziening voor de advocatuur zal hebben. Deze scriptie is geschreven tijdens de afstudeerstage van mijn opleiding HBO-Rechten aan de Juridische Hogeschool Avans-Fontys. Het onderzoek is verricht in opdracht van Brugman & Hagens Advocaten te Berghem. De aanbevelingen die ik aan de hand van het onderzoek heb geformuleerd, zijn ter verbetering van de verdedigingsstrategie van Brugman & Hagens Advocaten. Het onderwerp is gekozen in overleg met mijn stagebegeleider Esther Brugman.

Graag wil ik een aantal personen bedanken voor het mede mogelijk maken van deze scriptie. Allereerst wil ik mijn stagebegeleider Esther Brugman bedanken voor het beschikbaar stellen van een stageplek, de fijne begeleiding en de leuke samenwerking tijdens de stageperiode. Daarnaast ben ik mijn stagedocent Kees de Jong dankbaar voor zijn goede feedback, fijne begeleiding en zijn tijd en geduld wanneer ik hem belde voor goede raad. Verder gaat mijn dank uit naar de personen uit het werkveld die de tijd en aandacht hadden voor een interview. In het bijzonder wil ik hierbij mr. Lemstra en mr. Wasser bedanken, die mij tevens hebben geholpen met het in contact brengen met collega's. Door de input van de geïnterviewde partijen heb ik een goed beeld gekregen van de praktijk.

Gedurende de afstudeerperiode heb ik met veel interesse in het strafrecht aan dit onderzoek gewerkt. Het was een uitdagend onderwerp, waarin ik mij volledig heb vastgebeten. Extra trots ben ik daarom op het eindresultaat dat voor u ligt.

Ik wens u veel leesplezier toe!

Lindsay van den Dungen

Berghem, mei 2017

Inhoudsopgave

Samenvatting

Lijst met afkortingen

1. Inleiding	8
1.1 Probleembeschrijving.....	8
1.2 Centrale vraag.....	9
1.3 Doelstelling	9
1.4 Deelvragen	9
1.5 Verantwoording.....	10
1.6 Leeswijzer	12
 2 De in Nederland geldende samenloopregeling	13
2.1 De samenloopregeling	13
2.1.1 Eendaadse samenloop.....	13
2.1.2 Voortgezette handeling.....	14
2.1.3 Meerdaadse samenloop.....	14
2.1.4 Samenloopregeling ex. artikel 63 Sr.....	15
 3 Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken .	17
3.1 De aanleiding voor herziening	17
3.2 Totstandkoming van het wetsvoorstel	17
3.3 Inhoudelijke wijzigingen	18
3.3.1 Wijziging artikel 63 Sr	19
3.3.2 Toevoeging artikel 570c Sv.....	21
3.3.3 Wijziging artikel 57 Sr	21
3.4 Overgangsrecht	22
3.5 Relevante wijzigingen voor Brugman & Hagens Advocaten	22
3.6 Tussenconclusie	22
 4 De verdedigingsstrategie in de huidige situatie	24
4.1 De meest voorkomende verweren bij meerdaadse samenloop	24
4.1.1 Verweren vanuit de jurisprudentie	24
4.1.2 Verdedigingsstrategie advocaten, gebaseerd op interviews	28
4.1.2.1 Artikel 57 Wetboek van Strafrecht	28
4.2 De verdedigingsstrategie van Brugman & Hagens Advocaten	31
4.2.1 Verdedigingsstrategie mr. Brugman	31
4.3 Tussenconclusie	32

5	Mogelijke veranderingen bij herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken.....	34
5.1	Visie van de betrokken partijen	34
5.1.1	Rechterlijke macht	34
5.1.2	Openbaar Ministerie	35
5.1.3	Advocatuur.....	36
5.2	De mogelijke veranderingen voor de praktijk	37
5.3	Knelpunten en verbetermogelijkheden.....	38
5.3.1	Knelpunten in het algemeen	38
5.3.2	Knelpunten voor de advocatuur	39
5.3.3	Verbetermogelijkheden voor de advocatuur.....	39
5.4	Tussenconclusie	41
6	Conclusies en aanbevelingen	42
6.1	Conclusies en aanbevelingen.....	42
	Bronnenlijst.....	45

Bijlagen

Bijlage I	Gespreksleidraad rechters
Bijlage II	Gespreksleidraad OM
Bijlage III	Gespreksleidraad advocaten
Bijlage IV	Interview mr. Valckx
Bijlage V	Interview mr. Schoorlemmer
Bijlage VI	Interview mr. Lavrijssen
Bijlage VII	Interview mr. Lemstra
Bijlage VIII	Interview mr. Kramer
Bijlage IX	Interview mr. Bosch
Bijlage X	Interview mr. Wasser
Bijlage XI	Interview mr. Van der Kruijs
Bijlage XII	Interview mr. Wassenaar
Bijlage XIII	Interview mr. Brugman

Samenvatting

Naar aanleiding van een veelbesproken uitspraak van de rechtbank Amsterdam, diende minister Opstelten in 2015 het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken bij de Tweede Kamer in. In deze ernstige zedenzaak voelden de rechters zich door de artikelen 57 Sr en 63 Sr sterk beperkt in het opleggen van een passende straf. De verdachte had namelijk tussen het plegen van de feiten en de berechting ervan, voor andere veroordelingen een lange tijd in detentie doorgebracht. Hierdoor bleef er voor de rechters weinig strafruimte over en besloten zij de meerdaadse samenloop in deze zaak niet toe te passen. Gezien de strijdigheid hiervan met de wet, heeft de Hoge Raad deze uitspraak in 2013 in belang der wet vernietigd.

Om een vergelijkbare situatie in de toekomst te voorkomen en de strafruimte voor het opleggen van een passende straf te vergroten, heeft minister Opstelten het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken ingediend. De belangrijkste wijzigingen uit het wetsvoorstel voor dit onderzoek zijn de voorgestelde wijzigingen van de artikelen 57 Sr en 63 Sr. De minister heeft voorgesteld om de een derde strafverhoging uit artikel 57 Sr te verhogen naar de helft bovenop het maximum van de hoogste straf. Ten aanzien van artikel 63 Sr zou de rechter volgens de minister voortaan enkel rekening hoeven te houden met de eerste onherroepelijke eerdere veroordeling, in plaats van alle eerdere onherroepelijke veroordelingen.

Uit het praktijkonderzoek blijkt dat een forse meerderheid het wetsvoorstel niet noodzakelijk vindt en het de praktijk nauwelijks tot niet zal veranderen. Ondanks dat zijn er naar aanleiding van dit onderzoek een aantal knelpunten en verbetermogelijkheden naar voren gekomen. Allereerst wordt er verwacht dat het wetsvoorstel geen garanties kan bieden voor de toekomst. Ook met de voorgestelde wijzigingen zal er altijd een grens zijn aan het opleggen van een straf. Daarnaast kan de voorgestelde wijziging van artikel 63 Sr tot grote ongewenste willekeur in de berechting leiden. Dit komt doordat de volgorde waarin zaken bij de rechtbank worden afgedaan zeer wisselend is. Verder wordt er door de vele tegenstand ten aanzien van het wetsvoorstel door mr. Brugman een moeizame verankering in de wet verwacht. Naast deze algemene knelpunten zijn er ook nog een aantal specifieke knelpunten voor de advocatuur van belang. Er is de vrees dat het wetsvoorstel in zaken met samenloopaspecten op de achtergrond tot hogere straffen zal leiden. Deze verhoging van straffen zal tevens nadelig zijn voor het omzetten van buitenlandse straffen. Door de voorgestelde verhoging van artikel 57 Sr, verwacht de Hoge Raad dat hierdoor meer buitenlandse straffen overgenomen dienen te worden.

Geconcludeerd kan worden dat het wetsvoorstel niet in het voordeel van de verdachte zal werken. Hierdoor zal de verdachte nog meer dan anders op een goede verdediging steunen. Het is daarom aan mr. Brugman aan te bevelen om meer aandacht te besteden aan de samenloopregeling. Dit begint bij de voorbereiding van een zaak, om op deze manier in een vroeg stadium in gesprek te gaan met het OM. Het aanbevolen gesprek kan mr. Brugman gebruiken om openheid van zaken te geven over bijvoorbeeld de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Op deze manier kan mr. Brugman eventueel invloed uit oefenen op de strafeis. Tevens kan mr. Brugman aan de hand van dit gesprek proberen het OM ertoe te bewegen bepaalde zaken gelijktijdig aan te brengen, in plaats van los van elkaar. Kiest het OM er toch voor om bepaalde feiten niet gelijktijdig af te doen, dan is het aan mr. Brugman aan te raden een beroep te doen op artikel 63 Sr en dit te onderbouwen met de justitiële documentatie van de verdachte en het proces-verbaal van de vorige zitting. Tot slot wordt er aan mr. Brugman aanbevolen om inzake artikel 57 Sr de meerdaadse samenloop te omzeilen. Dit kan door te pleiten voor een voortgezette handeling, bijvoorbeeld op basis van eenzelfde wilsbesluit. Deze aanbevelingen kunnen het wetsvoorstel niet in het voordeel van de verdachte draaien, maar deze kunnen wel bijdragen aan een optimale verdediging.

Lijst met afkortingen

ex.	op grond van
mr.	meester
OM	Openbaar Ministerie
p.	pagina
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
WETws	Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties
WOTS	Wet Overdracht Tenuitvoerlegging Strafvonnissen

1. Inleiding

In naam van Brugman en Hagens Advocaten wordt er een onderzoek verricht, waarin het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken centraal staat. Brugman & Hagens Advocaten is een relatief nieuw kantoor, dat gevestigd is te Berghem. Binnen deze organisatie houden ze van korte lijnen, duidelijke taal en overzichtelijkheid ten aanzien van de behandeling van zaken en de financiële afspraken er omheen. Omdat het strafrecht een van de rechtsgebieden is waarin mr. Brugman is gespecialiseerd, is het voor haar van belang om op de hoogte te zijn van de voorgestelde wijzigingen en de gevolgen daarvan voor haar verdedigingsstrategie.

Ondanks dat volgens de wet enkel artikel 57 Sr onder de meerdaadse samenloop valt, spreekt de minister in zijn stukken ten aanzien van de herziening van zowel artikel 57 Sr als artikel 63 Sr, over meerdaadse samenloop. Wanneer in dit onderzoek de term meerdaadse samenloop gebruikt zal worden, omvat dit dan ook beide artikelen.

1.1 Probleembeschrijving

Naar aanleiding van een veel besproken vonnis dat de rechtbank Amsterdam in oktober 2011 wees, is de meerdaadse samenloop in strafzaken onder de aandacht gekomen. De wettelijke regeling zoals beschreven in de artikelen 57 Sr en 63 Sr, liet in deze zaak de door de rechtbank opgelegde straf niet toe. De rechtbank voelde zich hierdoor ernstig in haar straftoemingsvrijheid beperkt en oordeelde dat de bovengenoemde samenloopregeling niet moest worden toegepast. De Hoge Raad vernietigde in 2013 het vonnis in belang der wet.¹

Momenteel ligt er een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer voor een herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken. Door middel van dit wetsvoorstel wil de minister een aantal artikelen in het Wetboek van Strafrecht aanpassen en één artikel in het Wetboek van Strafvordering toevoegen. De artikelen waar het met name omgaat en welke in dit onderzoek centraal staan, zijn de artikelen 57 Sr en 63 Sr. Het uitgangspunt van het ingediende wetsvoorstel ziet op een uitbreiding van de straftoemingsvrijheid voor de maximaal op te leggen straf.²

De meerdaadse samenloop in strafzaken, zoals beschreven in artikel 57 Sr, is aan de orde wanneer er sprake is van één handeling van de verdachte waaruit twee of meerdere strafbare feiten voortvloeien.³ Van oorsprong is deze wettelijke regeling gebaseerd op vergelding, maar daarnaast dient het ter voorkoming van disproportioneel hoge straffen.⁴ In het huidige stelsel heeft naast vergelding, de preventiegedachte terrein gewonnen. De wetgever hanteert als uitgangspunt dat in het geval iemand meer dan één strafbaar feit pleegt, de schuld niet wordt verdubbeld, maar wordt verhoogd. De regeling kent in beginsel een gematigd cumulatiestelsel, welke slechts van toepassing is op gelijktijdige berechting van misdrijven en geldt alleen voor vrijheidsstraffen.⁵ In het geldende recht kan deze verhoging maximaal een derde bovenop de maximale straf, van het feit waar de hoogste straf op staat bedragen. De minister wil dit verhogen naar de helft bovenop het strafmaximum van de hoogste straf.

Artikel 63 Sr valt onder de samenloopregeling en bepaalt de straftoemingsruimte wanneer iemand, na één of meer veroordelingen, wordt berecht voor een strafbaar feit dat is begaan voor die veroordeling. Als een verdachte bijvoorbeeld op 1 maart 2015 feit A pleegt en

¹ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

² 'Herziening regeling meerdaadse samenloop in strafzaken', Eerste Kamer, eerste kamer.nl (zoek op meerdaadse samenloop)

³ 'Meerdaadse samenloop', Winish Ganesh 30 april 2013, ensie.nl (zoek op meerdaadse samenloop)

⁴ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

⁵ Ten Voorde e.a. 2013, p. 207

hiervoor op 1 maart 2017 wordt veroordeeld, maar op 1 maart 2016 is deze verdachte ook veroordeeld voor feit B en op 1 augustus 2016 voor feit C, dan treedt de samenloopregeling ex. artikel 63 Sr in werking. Omdat feit A in theorie bij een eerdere veroordelingen meegenomen had kunnen worden, dient de rechter bij de veroordeling van feit A op 1 maart 2017, rekening te houden met de eerdere veroordelingen van maart en augustus. In het huidige stelsel dient er, zoals hiervoor besproken, met alle voorgaande veroordelingen rekening te worden gehouden. Voorgesteld is om dit te wijzigen naar slechts één onherroepelijke veroordeling, waar de rechter rekening mee dient te houden bij het opleggen van een straf.⁶

Volgens enkele advocaten doet de meerdaadse samenloopregeling meer dan het bepalen van het strafmaximum. De regeling wijst de rechter erop dat hij bij het bepalen van de straf niet zomaar gaat stapelen, maar met alle relevante omstandigheden rekening houdt. Eveneens geeft het de rechter de mogelijkheid, maar ook enigszins de verplichting om de straf te matigen. Volgens deze advocaten past de rechter bijna altijd deze matiging toe en onderkennen zij daardoor het belang van deze regeling voor hun cliënten.⁷

Door het geldende belang van de samenloopregeling voor de verdachte, brengt het ingediende wetsvoorstel de nodige vragen met zich mee ten aanzien van de mogelijke wijzigingen. Het is voor Brugman & Hagens Advocaten van belang te weten wat de wijziging voor gevolgen zal hebben voor de straffoetmeting en wat na het inwerking treden van de wet, de beste verdedigingsstrategie is. Hierbij is het voor mr. Brugman ook interessant om te weten of zij invloed uit kan oefenen op de toepassing van de regeling, door bijvoorbeeld nog voor de zitting het gesprek met het OM aan te gaan, voor een eventuele voeging van zaken of dat daar pas ruimte voor is tijdens het pleidooi.

1.2 Centrale vraag

Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel?

1.3 Doelstelling

Op 29 mei 2017 wordt er een onderzoeksrapport aan Brugman & Hagens Advocaten opgeleverd, waarin de herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken centraal staat. De informatie uit deze scriptie zal voor mr. Brugman resulteren in een uitbreiding van haar kennis ten aanzien van de materie van de meerdaadse samenloop en ten aanzien van het wetsvoorstel. Aan de hand van de aanbevelingen kan mr. Brugman mogelijk haar verdedigingsstrategie aanpassen en kan zij hierdoor de kwaliteit van het verlenen van rechtsbijstand verhogen.

1.4 Deelvragen

- Hoe ziet de in Nederland geldende samenloopregeling eruit?
 - Wat is de achterliggende gedachte van de regeling?
 - Wat houden de verschillende varianten van de samenloopregeling in?
- Wat houdt het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken in?
 - Welke redenen voor het wetsvoorstel worden er genoemd in de memorie van toelichting?
 - Welke inhoudelijke wijzigingen bevat het wetsvoorstel?
 - Welke wijzigingen zijn relevant voor de verdedigingsstrategie van Brugman & Hagens Advocaten?

⁶ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

⁷ Ten Voorde e.a. 2013, p. 124, 125, 126

- Hoe wordt in de huidige situatie, gelet op jurisprudentie en interviews, de verdediging ten aanzien van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken gevoerd?
 - Welke verweren worden er door de advocatuur veelal gebruikt?
 - Op welke wijze voert Brugman & Hagens Advocaten haar verdediging in de huidige situatie?
- Wat zal er in de praktijk mogelijk veranderen voor de advocatuur, wanneer het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken wordt aangenomen?
 - Wat vinden de betrokken partijen van het wetsvoorstel en op welke wijze denken zij dat de veranderingen van invloed zullen zijn op de praktijk?
 - Wat zijn de mogelijke knelpunten van het wetsvoorstel?
 - Welke mogelijkheden ter verbetering van de verdedigingsstrategie biedt het wetsvoorstel voor de advocatuur?
- Welke mogelijkheden voor het verbeteren van de verdedigingsstrategie van Brugman & Hagens Advocaten, kunnen er geformuleerd worden als gevolg van een vergelijking van de huidige situatie en de verwachte nieuwe situatie?

1.5 Verantwoording

Om een zo succesvol mogelijk rapport op te leveren waarin de centrale vraag wordt beantwoord, zal er naast een onderzoek naar het recht tevens een praktijkonderzoek worden verricht.

Allereerst is er basis informatie over de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken en de andere varianten op de samenloopregeling van belang om de eerste deelvraag te kunnen beantwoorden. Deze informatie wordt verkregen via een rechtsbronnen- en literatuuronderzoek aan de hand van een inhoudsanalyse. Aangezien het recht constant in beweging is, is het belangrijk om literatuur met de meest recente druk te raadplegen. Op deze manier kan de betrouwbaarheid van de informatie gegarandeerd worden. Ten aanzien van de elektronische bronnen kan de betrouwbaarheid tevens gegarandeerd worden. Er worden enkel elektronische bronnen gebruikt die afkomstig zijn van de overheid of stukken die door betrouwbare hoogleraren zijn geschreven.

Daarnaast bevat de inhoud en de totstandkoming van het wetsvoorstel onmisbare informatie voor de beantwoording van de tweede deelvraag. Hiervoor is het belangrijk om te weten welke motieven er ten grondslag liggen aan het wetsvoorstel en welke inhoudelijke wijzigingen het wetsvoorstel met zich meebrengt. Om deze reden is de bestudering van de memorie van toelichting en van de aangepaste artikelen van essentieel belang. De nadruk hierbij is gelegd op de artikelen 57 Sr en 63 Sr, aangezien deze artikelen centraal staan binnen dit onderzoek. Daarnaast wordt bij de tweede deelvraag ook de voorgestelde toevoeging van artikel 570c Sv aan de orde gesteld. Hiervoor is gekozen omdat artikel 570c Sv de nadere uitleg is van het voorgestelde derde lid van artikel 63 Sr. Het onderzoek naar het wetsvoorstel, aan de hand van de memorie van toelichting, zal op basis van een rechtsbronnen en literatuuronderzoek plaatsvinden. Hierbij zal het bekende arrest van de Hoge Raad, dat aan het wetsvoorstel ten grondslag ligt, niet ontbreken.

Om te onderzoeken op welke wijze de verdediging in de huidige situatie plaatsvindt, wat er mogelijk zal gaan veranderen en te ontdekken hoe verschillende partijen tegen deze regeling en de wijziging ervan aankijken, zal er een casestudy in de vorm van interviews worden verricht. De interviews zullen afgenomen worden bij de rechterlijke macht, het OM en de advocatuur. Er is voor deze partijen gekozen omdat zij de regeling uit de praktijk kennen en gezien kunnen worden als betrouwbaar voor dit onderzoek. Voor de geïnterviewde advocaten is er gekozen voor advocaten die de samenloop met enige regelmaat tegenkomen of over voldoende kennis beschikken ten aanzien van de regeling. Bij de

officiëren en de rechters is er vooral gekozen voor diversiteit. Ten aanzien van de officieren is er allereerst gekozen voor de zaakofficier van de Amsterdamse zedenzaak. Aangezien deze zaak ten grondslag ligt aan het wetsvoorstel, beschikt zij over veel kennis omtrent de aanleiding van het wetsvoorstel. Naast de zaakofficier van de Amsterdamse zedenzaak is er gekozen voor een officier uit het landelijke parket en een kwaliteitsofficier van justitie. Een kwaliteitsofficier houdt zich veelal bezig met wetsvoorstellen, wat goed van pas komt tijdens dit onderzoek. Tot slot worden er twee rechters geïnterviewd van de rechtbank en één rechter (raadsheer) van het gerechtshof. Door de hoeveelheid interviews, van drie rechters, drie officieren en vier advocaten, kan de informatie hieruit een redelijk goed beeld geven van de praktijk. Voorafgaand aan de interviews zullen er vragen opgesteld worden. Tijdens het interview kunnen er nog andere onvoorbereide vragen aan bod komen.

Verder zal het onderzoek naar de huidige situatie, naast een casestudy in de vorm van interviews, in kaart worden gebracht door middel van een rechtsbronnen en literatuuronderzoek. Het rechtsbronnen onderzoek zal verricht worden door middel van een jurisprudentieonderzoek. Voor de bestudering van de jurisprudentie zal gekeken worden naar uitspraken tussen 1 februari 2016 en 1 februari 2017, waarin de verdediging ten aanzien van de meerdaadse samenloop centraal staat. Er is voor de laatste twaalf maanden gekozen om het onderzoek af te bakenen. Gezien het feit dat het gaat om het in kaart brengen van de huidige situatie, zijn enkel de recentste uitspraken van belang, waarbij de termijn is gesteld op twaalf maanden. Ik heb ervoor gekozen om geen onderscheid te maken in de rechtbanken, omdat de jurisprudentie van voormeld onderwerp, toegespitst op de verdediging, erg beperkt is.

Om te onderzoeken op welke wijze Brugman & Hagens Advocaten haar verdedigingsstrategie kan verbeteren, is het allereerst van belang om de huidige werkwijze in kaart te brengen. Dit wordt gedaan aan de hand van een interview met mr. Brugman. Hierbij ligt de focus met name op de verweren die door mr. Brugman worden gevoerd. Op voorhand was het de bedoeling om naast het interview tevens een dossieronderzoek te verrichten. Helaas waren er ten aanzien van het onderwerp van dit onderzoek, geen bruikbare dossiers beschikbaar op het afstudeeradres. Het dossier wat in eerste instantie in aanmerking kwam voor het onderzoek, ging om een ad informandum. Na een onderzoek naar dit begrip en de vraag voorgelegd te hebben aan docent en begeleider Kees de Jong en officier van justitie mr. Lemstra, is ervan uitgegaan dat een feit die toegevoegd wordt ad informandum, geen meerdaadse samenloop is.

Vervolgens was het in eerste instantie de bedoeling om de verbetermogelijkheden uit deelvraag vier aan de Advocatenwet te toetsen, om zo de bruikbare mogelijkheden van de andere mogelijkheden te onderscheiden. Aangezien de verbetermogelijkheden inhoudelijk erg magere zijn en alle verbetermogelijkheden op mr. Brugman van toepassing zijn, is ervoor gekozen om alle verbetermogelijkheden in de aanbevelingen terug te laten komen. Dit is tevens de beantwoording van de laatste deelvraag.

Door alle verkregen informatie te analyseren, kunnen de deelvragen worden beantwoord. Aan de hand van de beantwoording van de deelvragen zal er een antwoord geformuleerd kunnen worden op de centrale vraag, die zal bestaan uit aanbevelingen aan mr. Brugman.

1.6 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk, zullen er nog vijf hoofdstukken volgen. In het volgende hoofdstuk komt de samenloopregeling zoals wij deze in Nederland kennen aan bod en zullen de verschillende varianten op deze regeling uiteengezet worden. Vervolgens staat in hoofdstuk drie het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken centraal. Het vierde hoofdstuk, is het eerste hoofdstuk van het praktijkonderzoek. Hierin wordt aan de hand van jurisprudentie en interviews de huidige verdedigingsstrategie, in zaken met samenloopaspecten, van mr. Brugman en andere advocaten onderzocht. In hoofdstuk vijf wordt tevens aan de hand van de interviews onderzocht wat de visie is van de geïnterviewde partijen, wat de mogelijke veranderingen zijn voor de praktijk en welke knelpunten en verbetermogelijkheden hierbij worden verwacht. Tot slot bevat het laatste hoofdstuk de conclusies en aanbevelingen van dit onderzoek.

2 De in Nederland geldende samenloopregeling

Over het algemeen zijn de meeste Nederlanders op de hoogte van het verschil in wetgeving tussen Nederland en de Verenigde Staten, als het gaat om de maximum op te leggen straf. Toch is de verbazing groot wanneer in een dergelijke zaak de straffen die staan op verschillende, maar gelijktijdig berechte delicten, niet simpelweg bij elkaar worden opgeteld. In Nederland kennen we een samenloopregeling met een zeker mitigerend karakter, waardoor vrijheidsstraffen niet onbeperkt kunnen cumuleren.⁸ Deze samenloopregeling en de verschillende varianten op deze regeling, staan centraal binnen dit hoofdstuk. Voor de beantwoording van de centrale vraag is het allereerst noodzakelijk om te weten wat de meerdaadse samenloop precies inhoudt. Daarnaast is de betekenis van de overige varianten van belang, omdat deze verder aan bod zullen komen in hoofdstuk vier. In dat kader zal in dit hoofdstuk per variant het doel, de grondslag en de strekking uiteengezet worden. Gezien de meerdaadse samenloop en de variant uit artikel 63 Sr in dit onderzoek centraal staan, zullen deze uitgebreider aan bod komen dan de overige varianten. Tot slot wordt het hoofdstuk afgesloten met een tussenconclusie.

2.1 De samenloopregeling

De samenloop van strafbare feiten waar het in dit hoofdstuk om draait, is ondergebracht onder titel VI van het Wetboek van Strafrecht. In Nederland kennen we verschillende varianten op de samenloopregeling: de eendaadse samenloop, de voorgezette handeling, de meerdaadse samenloop en de variant ex. artikel 63 Sr. De samenloopregeling is opgenomen in het Wetboek van Strafrecht om een maximum te bepalen voor een op te leggen straf.⁹ In plaats van een ongelimiteerde opeenstapeling van straffen, heeft de wetgever er in beginsel voor gekozen een grens te stellen. Het ontbreken van een dergelijke grens zou een zuivere cumulatie van straffen opleveren en resulteren in een te grote hardheid. In de regel wordt de zwaarte van de straf verhoogd, naarmate de straf langer duurt of hoger klimt. Twee jaar gevangenisstraf wordt als zwaarder ervaren dan twee keer één jaar gevangenisstraf. Daarnaast kan worden gesteld dat de rechtvaardiging van cumulatie van straffen komt te vervallen, wanneer de overheid er niet in slaagt tijdig in te grijpen, voor een persoon meerdere strafbare feiten heeft begaan.¹⁰

2.1.1 Eendaadse samenloop

De eerste vorm van de samenloopregeling welke aan bod gaat komen, is de eendaadse samenloop uit artikel 55 Sr. Er wordt alleen gesproken van eendaadse samenloop wanneer het bewezen verklaarde feit onder meer dan één strafbepaling valt. Volgens de bekende jurisprudentie is hier enkel sprake van als beide overtreden strafbepalingen nagenoeg dezelfde strekking hebben en er een eenheid van plaats en tijd is in het feitelijk handelen.¹¹ Een goed voorbeeld in dezen is het Oude Kijk in 't Jatstraat arrest. De Hoge Raad oordeelde in dit arrest, in tegenstelling tot het gerechtshof, dat het rijden onder invloed en het rijden zonder verlichting, twee strafbare feiten van verschillende aard vormen. Het rijden onder invloed ziet volgens de Hoge Raad op de toestand van de persoon en het rijden zonder licht op de toestand van de auto.¹²

Door de criteria die uit verschillende arresten van de Hoge Raad voortvloeien, kan geconcludeerd worden dat de gevallen waarin sprake is van eendaadse samenloop, niet of nauwelijks meer voorkomen. Het klassieke voorbeeld van een situatie waarin, ondanks alle criteria van de Hoge Raad, nog altijd eendaadse samenloop aangenomen kan worden, is de

⁸ 'De samenloopregeling in 10 punten', Nico Kwakman 30 april 2014, rug.nl (zoek op de samenloopregeling)

⁹ Kamerstukken II 2013/14, 33914, nr. 3

¹⁰ Franken 1998 p. 3

¹¹ Knigge & Wolswijk 2015 p. 316

¹² Van Oort & Nederlof 2010 p. 53

situatie van het in de auto vervoeren van heroïne en het aldus aanwezig hebben van deze heroïne.¹³

De samenloopregeling heeft op de eerste plaats het doel om de straftoemetingsruimte te begrenzen. Indien artikel 55 Sr aan de orde is en dus één gedraging onder twee of meer strafbepalingen valt, wordt enkel de hoogste strafbepaling toegepast. Bij de toepassing van slechts één strafbepaling, is er sprake van het absorptiestelsel. Lid 2 van dit artikel vult hier nog op aan dat wanneer één feit onder twee strafbepalingen valt, een algemene en een bijzondere, altijd de 'lex specialis' wordt toegepast.¹⁴

2.1.2 Voortgezette handeling

Naast de eendaadse samenloop, valt ook de voortgezette handeling onder de samenloopregeling. In artikel 56 Sr heeft de wetgever de voortgezette handeling ondergebracht. Dit artikel maakt het mogelijk om feiten die kort na elkaar hebben plaatsgevonden als één strafbaar feit op te vatten. Hiervan is sprake wanneer meerdere gelijksoortige feiten in een zodanig verband met elkaar staan, dat er wordt gestraft alsof er sprake was van één handeling.¹⁵ Gezien de op elkaar volgende delicten worden bestraft met maximaal de hoogste straf van één strafbepaling, voorziet de voortgezette handeling, net als bij de eendaadse samenloop, in een absorptiestelsel. Op grond hiervan zijn de eendaadse samenloop en de voortgezette handeling voor de verdachte voordeliger dan de overige varianten.

In de wet is niet opgenomen wat er precies valt onder de voortgezette handeling. Uit de praktijk is af te leiden dat het gaat om gelijksoortige feiten die elkaar (kort) na elkaar hebben opgevolgd, maar waaraan één wilsbesluit ten grondslag ligt. Omtrent de vraag wanneer er sprake is van eenzelfde wilsbesluit, is op basis van de uitspraken van de Hoge Raad geen consequent antwoord te formuleren.¹⁶ Zo wordt het invoeren en afleveren van amfetamine op verschillende tijdstippen als een voortgezette handeling gezien, maar het in voorraad hebben voordat de aflevering plaats zal vinden niet.¹⁷ Hierdoor zou geconcludeerd kunnen worden dat de Hoge Raad de feitenrechter een zekere marge geeft en de vraag of er gesproken kan worden van eenzelfde wilsbesluit, van een overwegend feitelijke aard acht.

2.1.3 Meerdaadse samenloop

Na het bespreken van de eendaadse samenloop en de voortgezette handeling, komen nu de twee belangrijkste vormen van de samenloop voor dit onderzoek aan bod. Allereerst zal de meerdaadse samenloop worden besproken, gevolgd door de variant uit artikel 63 Sr.

Er wordt gesproken van meerdaadse samenloop wanneer één persoon zich schuldig heeft gemaakt aan meerdere los van elkaar staande strafbare feiten, die door de rechter gelijktijdig worden berecht en deze strafbare feiten twee of meer 'misdrijven' opleveren die worden bedreigd met gelijksoortige hoofdstraffen.¹⁸ Naast deze definitie vloeit er uit het eerder genoemde Oude Kijk in 't Jatstraat arrest, nog een categorie van de meerdaadse samenloop. Deze tweede categorie omvat de gevallen waarin één gedraging of één complex van gedragingen verschillende strafbare aspecten bedraagt, bijvoorbeeld wanneer één gedraging onder twee strafbepalingen valt die uiteenlopende rechtsgronden beschermen.¹⁹ Een voorbeeld hiervan is de situatie waarin een poging tot diefstal met geweld (door gebruik van vuurwapens), geen eendaadse samenloop met verboden vuurwapenbezit oplevert, maar

¹³ Knigge & Wolswijk 2015 p. 318
HR 1 juli 1981, NJ 1981, 616

¹⁴ Franken 1998 p. 16

¹⁵ Kamerstukken II 2013/14, 33914, nr. 3

¹⁶ Knigge & Wolswijk 2015 p. 325

¹⁷ HR 10 december 1974, NJ 1975, 160

¹⁸ Kamerstukken II 2013/14, 33914, nr. 3

¹⁹ Knigge & Wolswijk 2015 p. 322

meerdaadse samenloop. Dit komt doordat de zin van de strafbaarstelling van diefstal verband houdt met het gevaar van bevordering van de diefstal, terwijl de wapenwetgeving strekt tot de algemene gevaren welke voortvloeien uit onbelemmerde verspreiding van wapens onder de bevolking.²⁰

Bij gelijktijdige berechting in de bovengenoemde gevallen, wordt er slechts één hoofdstraf opgelegd die kan bestaan uit een geldboete, een gevangenisstraf, hechtenis of een taakstraf. Bij ongelijksoortige hoofdstraffen kunnen alle hoofdstraffen ex. artikel 58 Sr naast elkaar worden opgelegd. Voor het opleggen van een geldboete of een taakstraf in geval van samenloop geldt een maximum. Er kan niet meer worden opgelegd dan de optelsom van de hoogste straffen, die op elk van de misdrijven is gesteld. Bij feiten die slechts één overtreding opleveren, mag de straf zowel bij samenloop met misdrijven als bij samenloop met andere overtredingen, zonder vermindering worden opgelegd.

Voor de hoofdstraffen gevangenisstraf en hechtenis, geldt bij samenloop een aparte regeling ex. artikel 57 Sr. Het maximum bij het opleggen van deze vrijheidsstraffen mag nooit meer zijn dan een derde bovenop het strafmaximum, van het feit waar de hoogste straf op staat.²¹ Zijn er bijvoorbeeld twee of meer diefstallen gepleegd, waar ex. artikel 310 Sr maximaal vier jaar opstaat, is het strafmaximum in dezen vijf jaar en vier maanden (1 1/3 x 4 jaar).²² Op grond hiervan wordt er bij meerdaadse samenloop gesproken van een gematigd cumulatiestelsel, waarbij de straf niet wordt verdubbeld maar wordt verhoogd.²³

Toch komt in de literatuur de vraag naar voren of er werkelijk sprake is van een gematigde cumulatie of dat we kunnen spreken van verscherpte absorptie. Dit komt doordat veel auteurs het niet eens worden over de vraag of de meerdaadse samenloop strafverzwarend, strafverhogend of strafverminderend werkt. Mr. J. Remmelink geeft in zijn boek een mooi antwoord op de vraag waar velen over discussiëren. Volgens Remmelink moet de meerdaadse samenloop in beginsel als een strafverminderingsgrond worden gezien. Pas wanneer wordt gekeken naar het strafmaximum dat voor een bepaald feit opgelegd kan worden, moet worden erkend dat het maximum kan worden verhoogd bij samenloop.²⁴

2.1.4 Samenloopregeling ex. artikel 63 Sr

Naast de eendaadse samenloop, de meerdaadse samenloop en de voorgezette handeling, is er nog een bijzondere variant op de samenloopregeling. Deze vierde variant ziet op de situatie waarin de wetgever de verdachte bij ongelijktijdige berechting, waar gelijktijdige berechting plaats had kunnen vinden, wil laten profiteren van de samenloopregeling.²⁵ Hiervan is sprake wanneer iemand is veroordeeld voor een strafbaar feit, terwijl achteraf blijkt dat hij, voorafgaand aan die veroordeling, nog een strafbaar feit heeft gepleegd. De verdachte maakt zich bijvoorbeeld op 1 maart 2015 schuldig aan feit A en op 1 augustus 2015 aan feit B. Hier wordt hij op 1 maart 2017 voor veroordeeld, terwijl hij zich op 1 maart 2016 schuldig heeft gemaakt aan feit C. In dit geval is de samenloopregeling ex. artikel 63 Sr van toepassing.

Wanneer één of meer eerdere strafbare feiten meegenomen hadden kunnen worden bij een eerdere veroordeling, geldt voor dit feit dezelfde beperkte cumulatie als bij de meerdaadse samenloop. Hierdoor mag de rechter maximaal een derde bij het strafmaximum van de hoogste straf optellen. Als het in de bovenstaande situatie bijvoorbeeld drie keer om zware mishandeling gaat, zou dit kunnen betekenen dat de rechter op 1 maart 2017, in plaats van twee keer maximaal acht jaar oplegt, een gevangenisstraf van tien jaar en zes maanden

²⁰ De Hullu 2015 p. 524

²¹ 'De samenloopregeling in 10 punten', Nico Kwakman 30 april 2014, rug.nl (zoek op de samenloopregeling)

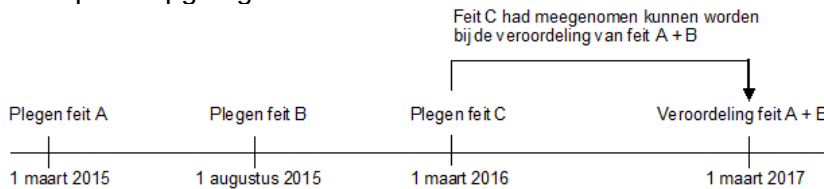
²² Knigge & Wolswijk 2015 p. 324

²³ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

²⁴ Ten Voorde e.a. 2013 p. 100

²⁵ Knigge & Wolswijk 2015 p. 326

oplegt (8 jaar + 1/3). Wanneer vervolgens het plegen van feit C bekend wordt, kan hem voor dat feit geen gevangenisstraf meer opgelegd worden, omdat de maximale straf al is opgelegd. Mocht dit niet het geval zijn en zou de rechter bij de veroordeling van feit A + B acht jaar en tien maanden opleggen, is er bij feit C nog ruimte voor het opleggen van tweeëntwintig maanden. Dit geldt alleen voor vrijheidsstraffen, andere straffen kunnen wel onbeperkt opgelegd worden.²⁶

De rechter is vrij in de wijze waarop zij kennis neemt van eerdere veroordelingen, de wet stelt hier geen regels aan. Dit zal meestal geschieden middels de justitiële documentatie, persberichten of een mededeling van de verdachte. In situaties waarin de rechter weet heeft van een relevante eerdere veroordeling, zal hij ambtshalve rekening moeten houden met artikel 63 Sr. Dit zal hij bekendmaken door in het vonnis artikel 63 Sr als toegepast te vermelden. Staan er in het dossier geen aanwijzingen omtrent een eerdere veroordeling en heeft de rechter er niet op een andere wijze kennis van genomen, is hij niet tot verder onderzoek verplicht. Wanneer de rechter in dit laatste geval een straf oplegt die lager is dan de maximale straf die op grond van artikel 63 Sr opgelegd had mogen worden, oordeelt de Hoge Raad dat de verdachte geen belang heeft bij een klacht over het ten onrechte niet toepassen van artikel 63 Sr.²⁷

2.2 Tussenconclusie

In Nederland kunnen we een onderscheid maken tussen de eendaadse samenloop, de voortgezette handeling, de meerdaadse samenloop en de samenloopregeling ex. artikel 63 Sr. De wetgever heeft er in beginsel voor gekozen een maximum te stellen, om zuivere cumulatie van straffen tegen te gaan en op die manier te grote hardheid te voorkomen. Binnen de samenloopregeling kan een onderscheid gemaakt worden tussen het absorptiestelsel en het gematigde cumulatiestelsel. De eendaadse samenloop en de voortgezette handeling kennen beide het absorptiestelsel, waarbij voor meerdere feiten slechts één strafbepaling wordt toegepast. De maximale straf die hierbij opgelegd kan worden is gelijk aan de hoogste straf van één strafbepaling. De gematigde cumulatie is van toepassing op de meerdaadse samenloop en de regeling ex. artikel 63 Sr. Dit is een aparte regeling waarbij een strafmaximum geldt van een derde bovenop de maximale straf, van het feit waar de hoogste straf op staat.

De meerdaadse samenloop en de vorm uit artikel 63 Sr, staan in het wetsvoorstel en in dit onderzoek centraal. Naast deze vormen is ook de betekenis van de overige varianten van de samenloopregeling van belang voor dit onderzoek. De inhoud van de varianten zijn in dit hoofdstuk besproken, omdat deze in hoofdstuk vier verder aan de orde zullen komen. In hoofdstuk vier wordt er namelijk een onderzoek gedaan naar de verweren die door advocaten worden aangevoerd. De meerdaadse samenloop en artikel 63 Sr zullen uitgebreider aan bod komen in het volgende hoofdstuk, waarin het wetsvoorstel onder de loep wordt genomen. Op deze wijze zal dit eerste inhoudelijke hoofdstuk bijdragen aan de beantwoording van de centrale vraag.

²⁶ 'De samenloopregeling in 10 punten', Nico Kwakman 30 april 2014, rug.nl (zoek op de samenloopregeling)

²⁷ Knigge & Wolswijk 2015 p. 328

3 Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken

Al enige tijd stond de meerdaadse samenloopregeling uit hoofdstuk 2 ter discussie, voordat minister Opstelten op 8 december 2011 bij brief de herziening van de regeling aankondigde. De brief vloeide voort uit een gedachtewisseling met de Tweede Kamer omtrent een bekende uitspraak van de rechtbank Amsterdam, welke in dit hoofdstuk uitvoerig aan bod zal komen.²⁸ De wijzigingen die het wetsvoorstel tot gevolg heeft en de redenen die hieraan ten grondslag liggen, zijn van essentieel belang om te onderzoeken op welke wijze Brugman & Hagens Advocaten haar verdedigingsstrategie hierop aan kan passen. Om dit te onderzoeken zullen allereerst de redenen die aan het wetsvoorstel ten grondslag liggen aan de orde worden gesteld, gevolgd door de totstandkoming van het wetsvoorstel. Vervolgens wordt er bekeken welke inhoudelijke wijzigingen het wetsvoorstel teweeg brengt, vanaf welk moment de nieuwe regeling van kracht zal zijn gelet op het overgangsrecht en welke wijzigingen relevant zijn voor de werkwijze van Brugman & Hagens Advocaten. Hierbij worden de oude wettelijke bepalingen naast de voorgestelde wijzigingen uit het wetsvoorstel gelegd. Tot slot zal het hoofdstuk worden afgesloten met een conclusie, waarin bovenstaande elementen kort terug zullen komen.

3.1 De aanleiding voor herziening

Op 14 oktober 2011 veroordeelde de rechtbank Amsterdam een verdachte tot tien jaar gevangenisstraf, wegens verkrachtingen, gijzeling en ontuchtige handelingen, gepleegd in 1996. Het strafmaximum dat op deze feiten is gesteld, is op zijn hoogst twintig jaar, inclusief de vermeerdering uit artikel 57 Sr (15 jaar + 1/3). In de onderhavige zaak was de verdachte in de tijd tussen het plegen van de feiten en de berechting daarvan, verschillende keren veroordeeld tot gevangenisstraffen, voor in totaal vijftien jaar en negen maanden. Dit zou betekenen dat voor de eerder genoemde feiten, met in achtneming van artikel 63 Sr, nog vier jaar en drie maanden opgelegd kon worden.²⁹ De wettelijke regeling, zoals beschreven in de artikelen 57 Sr en 63 Sr, liet de door de rechtbank opgelegde hoogte van de straf niet toe. De rechtbank voelde zich ernstig in haar straftoemingsvrijheid beperkt en oordeelde mede daardoor dat de samenloopregeling in de zaak buiten beschouwing moest blijven.³⁰ Op 19 februari 2013 heeft de Hoge Raad³¹, ondanks dat geen enkele partij tegen de uitspraak in hoger beroep ging, het vonnis in belang der wet vernietigd.³²

Ondanks de problemen waar de rechters en officieren in deze zaak tegenaan liepen, wordt de huidige regeling van de meerdaadse samenloop over het algemeen niet als problematisch ervaren. Het komt slechts in enkele gevallen voor, dat bij toepassing van de bestaande regeling het strafmaximum in zicht komt. In deze gevallen moet het wetsvoorstel een uitweg bieden bij het opleggen van een passende straf.³³

3.2 Totstandkoming van het wetsvoorstel

Naar aanleiding van het hierboven besproken vonnis, zijn er tijdens het mondelinge vragenuur van 15 november 2011, verschillende vragen gesteld aan minister Opstelten. Met name over de wijze waarop de rechtbank heeft geoordeeld over de wettelijke regeling van de meerdaadse samenloop. In reactie op de gestelde vragen heeft minister Opstelten aangegeven de betreffende regeling nog eens onder de loep te nemen. Als gevolg hiervan kondigde minister Opstelten bij brief van 8 december 2011 de herziening van de meerdaadse samenloopregeling aan.³⁴

²⁸ Rb. Amsterdam, 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BT7651

²⁹ Ten Voorde e.a. 2013 p. 1

³⁰ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

³¹ Hr 19 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BX9407

³² Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

³³ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

³⁴ Kamerstukken II 2011/12, 29279, nr. 129

In deze brief geeft hij aan de regeling van de meerdaadse samenloop in strafzaken, aan een breed wetenschappelijk onderzoek te willen onderwerpen. In de periode van 2012/2013 is dit onderzoek uitgevoerd door de Universiteit Leiden en op 19 november 2013 is het rapport toegezonden aan de Tweede Kamer.³⁵ Tijdens het onderzoek is de regeling vanuit verschillende invalshoeken bekeken, van de totstandkoming van de huidige regeling tot aan de regeling van andere Europese landen. Uit het onderzoek kwam naar voren dat de regeling van meerdaadse samenloop over het algemeen niet als problematisch wordt ervaren. Wel wordt daarbij gesteld dat er bij de regeling enkele kanttekeningen kunnen worden gemaakt. Het onderzoeksteam doet dan ook een aantal aanbevelingen voor het aanpassen van de wet. De minister acht het wenselijk om aan de hand van deze aanbevelingen, enkele aanpassingen in het wettelijke stelsel aan te brengen, die verder gaan dan het voorstel van het onderzoeksteam. Hiermee geeft hij tevens uitvoering aan het voornemen van het kabinet, om bij samenloop ruimere mogelijkheden te creëren voor het opleggen van een passende straf.

Het wetsvoorstel is mede aan de hand van de adviezen van het Openbaar Ministerie, de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, de Raad voor de rechtspraak en de Orde van Advocaten vorm gegeven. Het Openbaar Ministerie kon zich vinden in de voorgestelde wijzigingen en zag geen aanleiding voor het maken van op- of aanmerkingen. De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak kon instemmen met het doel en de strekking van het wetsvoorstel, maar was minder enthousiast ten aanzien van artikel 63 Sr. Deze wijziging zou in de praktijk, vooral in zaken waarbij grote strafzaken parallel lopen aan minder grote strafzaken, voor uiteenlopende uitkomsten kunnen zorgen. De Raad voor de rechtspraak gaf aan het redelijk te vinden dat bij een bepaling van een straf in een nieuwe zaak, als vertrekpunt wordt genomen welke straf zou zijn opgelegd als de straffen gelijktijdig zouden zijn berecht. De Raad had wel enkele kanttekeningen bij de voorgestelde rechtelijke bevoegdheid tot het uitsplitsen van de straf per feit. Gezien meerdere partijen niet achter dit voorstel stonden, heeft de minister besloten hier vanaf te zien. Daarom zal dit voorstel verder ook niet terugkomen in dit onderzoek.³⁶

3.3 Inhoudelijke wijzigingen

Allereerst is er besloten het huidige stelsel van gematigde cumulatie van vrijheidsstraffen bij meerdaadse samenloop te behouden. Het uitgangspunt hiervoor is dat bij berechting van meerdere strafbare feiten, de rechter geen straffen gaat stapelen maar een redelijke straf zal opleggen. Wel acht de wetgever het van belang om de strafrechter binnen dit stelsel meer ruimte te geven voor het opleggen van een passende straf. Op welke wijze de minister dit wil bewerkstelligen is terug te zien in de voorgestelde artikelen. In deze paragraaf zal eerst de huidige wettekst naast de voorgestelde wettekst worden gelegd, gevolgd door een uiteenzetting van de voorgestelde wijzigingen. Op deze manier kan er een compleet beeld worden geschetst van de voorgestelde wijzigingen.

Gezien niet alle wijzigingen van dusdanig belang zijn binnen dit onderzoek, beperkt deze paragraaf zich tot de wijziging van de artikelen 57 Sr en 63 Sr. Met daarbij het voorstel voor de toevoeging van artikel 570c Sv, omdat deze samenhangt met het voorgestelde lid 3 van artikel 63 Sr.

³⁵ 'Meerdaadse samenloop in het strafrecht', WODC, wodc.nl (zoek op meerdaadse samenloop)

³⁶ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

3.3.1 Wijziging artikel 63 Sr

Allereerst wordt hieronder de huidige wettekst van artikel 63 Sr naast de voorgestelde wettekst van artikel 63 Sr gelegd. Vervolgens zullen de voorgestelde wijzigingen uitgebreid worden besproken, mede aan de hand van een voorbeeld casus.

Huidige wettekst

Artikel 63 Sr

“Indien iemand, nadat hem een straf is opgelegd, schuldig wordt verklaard aan een misdrijf of een overtreding voor die strafoplegging gepleegd, zijn de bepalingen van deze titel voor het geval gelijktijdig straf wordt opgelegd van toepassing.”

Voorgestelde wettekst

Artikel 63 Sr

“1. Indien iemand, nadat hij onherroepelijk tot straf is veroordeeld, schuldig wordt verklaard aan een misdrijf of een overtreding voor die strafoplegging gepleegd, zijn de bepalingen van deze titel voor het geval gelijktijdig straf wordt opgelegd van toepassing.

2. In het geval meer veroordelingen zijn uitgesproken, wordt enkel in aanmerking genomen de eerste veroordeling waarin voor het misdrijf of de overtreding, indien in die strafzaak ten laste gelegd en bewezen verklaard, een straf had kunnen worden bepaald.

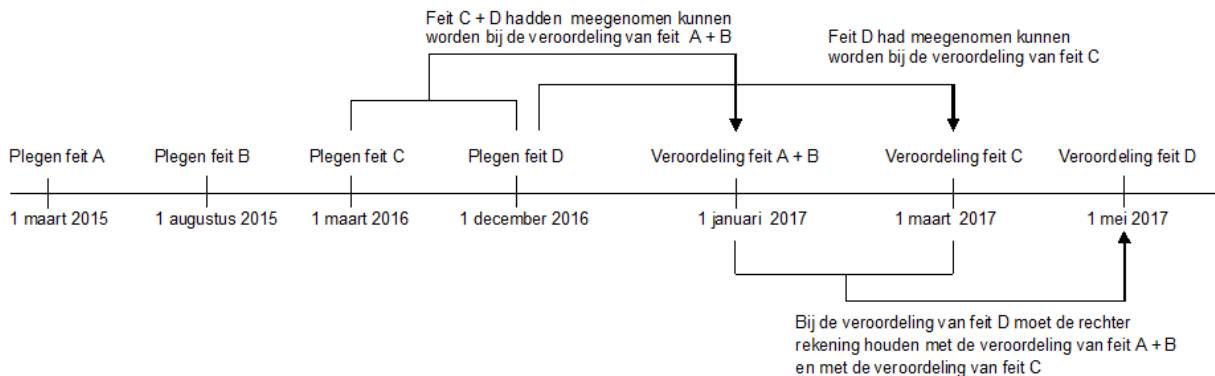
3. Rekening houdend met de eerdere veroordeling, wordt de straf bepaald die aan de verdachte wordt opgelegd. De rechter kan, indien dat in het belang van een goede rechtspleging wenselijk is, een gezamenlijke straf opleggen waarin de eerder opgelegde straf oplost.”³⁷

De wetgever heeft met artikel 63 Sr een waarborg willen creëren voor het voorkomen van disproportionele straffen en tevens wilde hij hiermee de gelijktijdige berechting bevorderen. De uitwerking van deze doelstellingen kan in de praktijk voor de nodige belemmeringen zorgen. Doordat alle eerdere veroordelingen tot vermindering van de strafruimte leiden, blijft er bij personen met een criminele carrière soms onvoldoende ruimte over voor een passende bestraffing. Dit geldt eveneens voor de cold case zaken, die steeds meer voorkomen door vernieuwde technieken. De gedachte achter het huidige artikel 63 Sr, maar ook het voorgestelde artikel 63 Sr, is om een verdachte niet in het nadeel te stellen bij een veroordeling waar gelijktijdige berechting plaats had kunnen vinden, maar waar dit niet heeft plaatsgevonden. Met dit artikel wordt niet beoogd een regeling te handhaven die de straftoemingsvrijheid van de rechter beperkt naarmate het aantal tussenliggende veroordelingen toeneemt. Daarom is er in het wetsvoorstel voor gekozen om de straftoemingsvrijheid te vergroten door voortaan enkel de eerste veroordeling mee te nemen in de strafoplegging. Dit moet wel om een onherroepelijke veroordeling gaan, om te voorkomen dat een veroordeling waarmee rekening gehouden wordt, in hoger beroep wordt vernietigd.

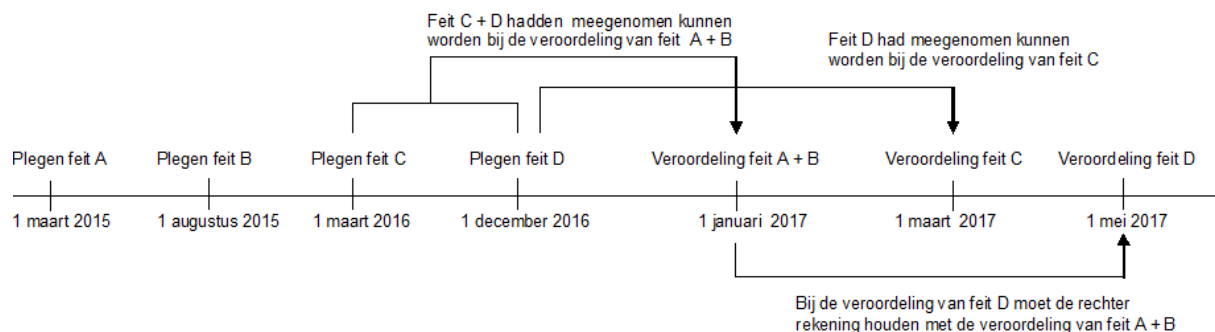
Momenteel is het, net zoals in hoofdstuk 2 benoemt, dat bij artikel 63 Sr alle tussenliggende onherroepelijke veroordelingen meegenomen moeten worden bij een latere veroordeling. In de situatie waarin een verdachte zich bijvoorbeeld op 1 maart 2015 (feit A) en op 1 augustus 2015 (feit B) schuldig maakt aan zware mishandeling, wordt hij hier bijvoorbeeld op 1 januari 2017 voor veroordeeld. Bij deze veroordeling kan de rechter dan maximaal tien jaar en zes maanden opleggen (acht jaar + een derde). Mocht later blijken dat de verdachte zich op 1 maart 2016 (feit C) eveneens schuldig heeft gemaakt aan zware mishandeling, moet de rechter bij de veroordeling van feit C rekening houden met de opgelegde straf van de feiten A + B. Komt de verdachte dan op 1 mei 2017 weer bij de rechter voor een zware mishandeling gepleegd op 1 december 2016 (feit D), moet de rechter bij de veroordeling van feit D rekening houden met de opgelegde straf bij de veroordeling van feit A + B en de veroordeling van feit C. Heeft de rechter er bij de eerste veroordeling voor gekozen om tien

³⁷ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 2

jaar op te leggen, is er bij de veroordeling van feit C enkel nog ruimte voor het opleggen van zes maanden. Legt de rechter deze zes maanden op, is er vervolgens bij de veroordeling van feit D geen strafruimte meer.

Volgens de minister moet er benadrukt worden dat de achterliggende gedachte van het wetsvoorstel niet strekt tot strafverhoging, maar ter voorkoming van situaties waarin zeer ernstige feiten vrijwel straffeloos blijven. Om deze reden is er voorgesteld om artikel 63 Sr een nieuwe opzet te geven waarin het oude artikel is verwerkt. De eerste twee leden zien op de straftoemeteringruimte, in het geval iemand nadat hij tot een onherroepelijke straf is veroordeeld, opnieuw schuldig wordt verklaard aan een strafbaar feit, die vóór de eerdere strafoplegging is gepleegd. De rechter hoeft hierbij enkel rekening te houden met de eerste onherroepelijke veroordeling, die in de periode ligt tussen het plegen van het feit en de berechting daarvan. Dit zou betekenen dat in bovenstaand voorbeeld de rechter bij de strafbepaling voor feit D, alleen rekening hoeft te houden met de veroordeling van feit A + B. Op deze wijze zal de rechter over meer strafruimte beschikken. Het derde lid van artikel 63 Sr vult vervolgens in op welke wijze de eerdere veroordeling bij de strafoplegging van het ten laste gelegde feit kan worden meegenomen. Vervolgens zal de rechter bepalen welke straf hij, rekening houdend met de eerdere veroordeling, aan de verdachte op zal leggen.

Mocht een eerdere onherroepelijke veroordeling één of meer ernstige strafbare feiten bedragen, kan het zijn dat het strafmaximum alsnog zeer dicht wordt genaderd. In dat geval biedt het wetsvoorstel een uitkomst, met het hiervoor genoemde derde lid van artikel 63 Sr. De rechter moet in voormelde situatie eerst een straf bepalen voor het ten laste gelegde feit en vervolgens dient hij te bepalen welke straf er daadwerkelijk aan de verdachte wordt opgelegd. Hierbij zijn er twee mogelijkheden. Allereerst kan er rekeninghoudend met de eerdere veroordeling een straf worden bepaald. Ten tweede kan de rechter, indien hij dit in het belang van een goede rechtspleging wenselijk acht, een gezamenlijke straf opleggen waarin de eerder opgelegde straf zal oplossen. Op deze manier kan de rechter in dergelijke gevallen, beter uitdrukking geven aan de ernst van het feit.³⁸ De wijze waarop deze

³⁸ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

gezamenlijke straf tot uiting zal komen, wil de minister opnemen in een nieuw artikel 570c Sv, welke hierna kort aan bod zal komen.

3.3.2 Toevoeging artikel 570c Sv

Zoals eerder vermeld, wil de minister naast enkele wijzigingen in het Wetboek van Strafrecht, tevens artikel 570c in het Wetboek van Strafvordering toevoegen. Het voorgestelde artikel stelt regels aan het opleggen van een gezamenlijke straf, ingevolge het derde lid van artikel 63 Sr. Reeds ten uitvoer gelegde straffen, van de straf die is opgelost in de gezamenlijke straf, zullen in mindering worden gebracht op de ten uitvoer te leggen gezamenlijke straf.³⁹ De invulling van het voorgestelde artikel 570c Sv, komt er als volgt uit te zien:

Artikel 570c Sv

“Indien aan de veroordeelde een gezamenlijke straf wordt opgelegd als bedoeld in artikel 63, derde lid, van het Wetboek van Strafrecht, wordt al hetgeen ter tenuitvoerlegging van de daarin opgeloste straf is verricht, aangemerkt als verricht ter tenuitvoerlegging van de gezamenlijke straf.”⁴⁰

3.3.3 Wijziging artikel 57 Sr

Bij de uitleg van de voorgestelde wijzigingen van artikel 57 Sr, wordt eveneens eerst de huidige wettekst naast de voorgestelde wettekst gelegd. Vervolgens zal de zichtbare wijziging van het artikel, uitgebreid aan bod komen.

Huidige wettekst

Artikel 57 Sr

“1. Bij samenloop van feiten die als op zichzelf staande handelingen moeten worden beschouwd en meer dan één misdrijf opleveren waarop gelijksoortige hoofdstraffen zijn gesteld, wordt één straf opgelegd.

2. Het maximum van deze straf is het totaal van de hoogste straffen op de feiten gesteld, doch - voor zover het gevangenisstraf of hechtenis betreft - niet meer dan een derde boven het hoogste maximum.”

Voorgestelde wijziging

Artikel 57 Sr

“1. Bij samenloop van feiten die als op zichzelf staande handelingen moeten worden beschouwd en meer dan één misdrijf opleveren waarop gelijksoortige hoofdstraffen zijn gesteld, wordt één straf opgelegd.

2. De straf die aan de verdachte wordt opgelegd, is niet hoger dan het totaal van de hoogste straffen op de feiten gesteld en mag – voor zover het gevangenisstraf of hechtenis betreft – niet meer dan de helft boven het hoogste maximum uitgaan.”⁴¹

De voorgestelde wijziging van artikel 57 Sr ligt in het verlengde van de voorgestelde wijziging van artikel 63 Sr. Deze aanpassing van artikel 57 Sr moet worden gezien als een wettelijke ondersteuning van de straftoematingspraktijk en maakt het voor de rechter mogelijk meer maatwerk te bieden. Daarnaast is er in bepaalde situaties simpelweg minder behoefte aan het sterk matigen van straffen, gelet op bijvoorbeeld de ernst van de feiten, de frequentie van de feiten, de persoon van de verdachte of de belangen van slachtoffers en nabestaanden. De voorgestelde aanpassing van het artikel ziet daarom op een verhoging van het wettelijk maximum, door bij de meerdaadse samenloop gematigde cumulatie toe te laten tot maximaal de helft bovenop de maximale straf. Het stelsel van gematigde cumulatie bij vrijheidsstraffen blijft gehandhaafd, maar wordt hierdoor wel verruimd.

³⁹ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

⁴⁰ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 2

⁴¹ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 2

In de situatie waarin een verdachte bijvoorbeeld vier diefstallen pleegt en hij hier tegelijkertijd voor wordt berecht, kan er volgens de huidige wetgeving maximaal vier jaar plus een derde worden opgelegd. Dat komt neer op vijf jaar en vier maanden. Na inwerkingtreding van het wetsvoorstel wordt dit verhoogd naar vier jaar plus de helft. Aan de hand hiervan zou de rechter dan maximaal zes jaar aan de verdachte kunnen opleggen.

Tevens zal de aanpassing van artikel 57 Sr gevolgen hebben voor de zogenoemde WOTS- en WETvvs-zaken, waarin de meerdaadse samenloop wordt toegepast. In beginsel wordt ernaar gestreefd zoveel mogelijk de buitenlandse straf te erkennen, tenzij de in het buitenland opgelegde straf hoger is dan het in Nederland geldende strafmaximum. In dat geval wordt de straf teruggebracht naar het Nederlandse maximum. Nu voorgesteld wordt om het strafmaximum te verhogen, verwacht de Hoge Raad dat er in een groter aantal gevallen een buitenlandse straf overgenomen dient te worden, die voor Nederlandse begrippen aan de hoge kant is.⁴²

3.4 Overgangsrecht

Gezien de hiervoor besproken artikelen in situaties met meerdaadse samenloop een hogere straf tot gevolg kunnen hebben, is er volgens artikel 1 lid 1 Sr sprake van een verandering in de wet, die geen terugwerkende kracht kan hebben. De nieuwe regeling heeft geen gevolgen voor de strafbepaling van een feit dat is begaan voor de inwerkingtreding van deze wet. Dit geldt eveneens voor een strafoplegging waarin het ene feit is begaan vóór inwerkingtreding van het wetsvoorstel en het andere feit erna. Voor deze gevallen blijven de oude artikelen van toepassing.⁴³

3.5 Relevante wijzigingen voor Brugman & Hagens Advocaten

Nu de belangrijkste wijzigingen uit het wetsvoorstel de revue zijn gepasseerd, is het van belang om te weten welke wijzigingen relevant zijn voor de Advocatuur. In beginsel is het voor iedere strafrechtadvocaat van belang op de hoogte te zijn van dit wetsvoorstel. Voornamelijk doordat de voorgestelde wijzigingen over het algemeen niet in het voordeel van de verdachte zullen werken. Het wetsvoorstel ziet met name op situaties waarin het strafmaximum dicht wordt genaderd. Of Brugman & Hagens Advocaten in de praktijk tegen het wettelijk strafmaximum aanloopt, waardoor de voorgestelde wijzigingen van invloed zullen zijn op haar verdedigingsstrategie, zal blijken uit het praktijkonderzoek in de hoofdstukken vier en vijf van dit rapport.

3.6 Tussenconclusie

Op 14 oktober 2011 wees de rechtbank Amsterdam een vonnis, waarin zij de samenloopregeling buiten beschouwing hebben gelaten. Hiervoor werd gekozen, omdat de rechtbank zich, met name door artikel 63 Sr, ernstig beperkt voelde in het opleggen van een passende straf. Naar aanleiding hiervan heeft minister Opstelten het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken ingediend. Met het wetsvoorstel wil de minister een soortgelijke situatie voorkomen en de strafruimte van rechters vergroten. Het vergroten van de strafruimte is tot uiting gekomen in een aantal wijzigingen. Allereerst is het voorstel om het strafmaximum uit artikel 57 Sr te wijzigen van een derde bovenop het strafmaximum van de hoogste straf, naar de helft bovenop dit strafmaximum. Daarnaast hoeft de rechter volgens het voorgestelde artikel 63 Sr, niet meer alle eerdere veroordelingen mee te nemen bij de oplegging van een straf, maar enkel de eerste onherroepelijke veroordeling. Mocht de rechter hierna nog niet genoeg strafruimte hebben voor een passende straf, kan er door toevoeging van artikel 63 lid 3 Sr en artikel 570c Sv, een gezamenlijke straf opgelegd worden, waarin de eerdere straf oplost.

⁴² Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

⁴³ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

De inhoud van het wetsvoorstel speelt een belangrijke rol binnen dit onderzoek. Om te onderzoeken op welke wijze het wetsvoorstel de praktijk en de verdedigingsstrategie van mr. Brugman zal veranderen, moeten eerst de voorgestelde wijzigingen in beeld worden gebracht. Of de voorgestelde wijzigingen van invloed zullen zijn op de verdedigingsstrategie van mr. Brugman, komt verder aan de orde in het volgende hoofdstuk. In hoofdstuk vier wordt namelijk de huidige verdedigingsstrategie van advocaten inclusief mr. Brugman onderzocht, naar aanleiding van jurisprudentie en interviews. Hoofdstuk vijf zal verder gaan op de informatie uit hoofdstuk vier, maar ook op de informatie uit dit hoofdstuk. Om te kunnen weten wat er in de praktijk zal veranderen en welke knelpunten en verbetermogelijkheden dit met zich meebrengt, zijn de voorgestelde wijzigingen van belang.

4 De verdedigingsstrategie in de huidige situatie

In de eerdere hoofdstukken is naar voren gekomen wat de regeling van meerdaadse samenloop in strafzaken inhoudt en op welke wijze de minister voornemens is deze regeling te herzien. De herziening ziet voornamelijk op situaties waarin het strafmaximum in zicht komt en rechters beperkt worden in het opleggen van een passende straf. Volgens minister Opstelten zal hier meer ruimte in moeten komen en het strafmaximum op meerdere vlakken verhoogd moeten worden. Dit alles is niet in het voordeel van de verdachte en zal hierdoor nog meer steunen op een goede verdediging. In dit hoofdstuk komt de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten aan bod. Om te kunnen bepalen op welke wijze de verdedigingsstrategie aangepast kan worden, op basis van het wetsvoorstel tot herziening, zal allereerst duidelijk moeten zijn op welke wijze de verdediging in de huidige situatie gevoerd wordt. Om deze reden wordt er in dit hoofdstuk aan de hand van jurisprudentie en interviews, gekeken naar de verdediging van advocaten en de verweren die hierbij aangevoerd worden. Vervolgens wordt er specifiek gekeken naar de wijze waarop mr. Brugman momenteel haar verdediging voert. Dit wordt onderzocht door middel van een interview met mr. Brugman. Tot slot zal het hoofdstuk eindigen met een tussenconclusie waarin een duidelijk beeld geschetst kan worden van de verdedigingsstrategie in de huidige situatie.

4.1 De meest voorkomende verweren bij meerdaadse samenloop

Nederland kent geen stelsel waarin drie keer levenslang kan worden opgelegd. Het Nederlandse stelsel is in beginsel gericht op een terugkering in de maatschappij. Bij een samenloop van strafbare feiten worden straffen dan ook, zoals eerder gezien, niet opgestapeld maar verhoogd. Over het algemeen werkt artikel 63 Sr hierbij in het voordeel van de verdachte, omdat de rechter bij dit artikel rekening moet houden met eerdere veroordelingen. De toepassing van dit artikel wordt daarom door advocaten scherp in de gaten gehouden. Toch is de meerdaadse samenloop voor de verdachte de minst gunstige vorm van de samenloopregeling, omdat de rechter boven het strafmaximum van de hoogste straf mag gaan. Dit is dan ook terug te zien in de verweren van de verdediging.

4.1.1 Verweren vanuit de jurisprudentie

In een aantal gepubliceerde uitspraken van het afgelopen jaar komen verschillende verweren van advocaten, in zaken met samenloopaspecten, naar voren. Over het algemeen komt in de jurisprudentie terug, dat in situaties waarin volgens de rechter sprake is van meerdaadse samenloop, de verdediging voor het tegendeel pleit. Naast de verweren ten aanzien van artikel 57 Sr, wordt artikel 63 Sr door de verdediging vaak in het voordeel van de verdachte aangevoerd. Een aantal van deze uitspraken zullen in deze paragraaf aan bod komen om aan de hand hiervan de verdedigingsstrategie van advocaten in beeld te brengen.

4.1.1.1 Artikel 57 Wetboek van Strafrecht

Allereerst zullen de verweren vanuit de jurisprudentie, omtrent artikel 57 Sr onder de aandacht worden gebracht. De uitspraken zijn gewezen in het afgelopen jaar en door verschillende rechtbanken in Nederland. In elke uitspraak zal kort de kern worden benoemd, maar de focus ligt op het verweer van de advocaat ten aanzien van de meerdaadse samenloop en de uiteindelijke beslissing hierop van de rechter.

Uitspraak Rechtbank Overijssel

In de eerst zaak staat een verdachte op 29 februari 2016 terecht voor het meermalen voorhanden hebben en aan anderen ter beschikking stellen van een grote hoeveelheid professioneel vuurwerk, dan wel het opzettelijk op meerdere plaatsen professioneel vuurwerk in bezit hebben buiten een daartoe bestemde inrichting. De advocaat voert in deze zaak aan dat er sprake is van eendaadse samenloop, omdat het om dezelfde partij vuurwerk gaat. De rechtbank volgt dit verweer niet en bepaald dat de ten laste gelegde feiten, gelet op de strekking van de overtreden bepalingen, los van elkaar moeten worden gezien. Ondanks

dat de ten laste gelegde feiten telkens in verband staan met het voorhanden hebben van illegaal vuurwerk, hebben ze beide een andere strekking. Artikel 1.2.2 lid 1 van het Vuurwerkbesluit ziet namelijk primair op de bescherming van de volksgezondheid, door gevaarstelling te beperken. Terwijl artikel 1.2.4 van het Vuurwerkbesluit naast bescherming van de volksgezondheid, ook dient voor het tegengaan van concurrentievervalsing en om de Ruimtelijke Orderingsbepaling niet te doorkruisen. Daarom gaat het hier volgens de rechtbank niet om eendaadse samenloop, maar om meerdaadse samenloop en wordt het verweer van de advocaat verworpen.⁴⁴

[Uitspraak Rechtbank Gelderland](#)

Op 1 maart 2017 oordeelt de rechter eveneens in een zaak dat er sprake is van meerdaadse samenloop, omdat beide feiten een ander rechtsbelang beschermen. In deze uitspraak staat de verdachte terecht voor oplichting van een bank door incassofraude. De advocaat vindt in deze zaak dat de officier van justitie niet-ontvankelijk dient te worden verklaard. Er zou volgens de advocaat samenhang bestaan tussen twee ten laste gelegde feiten, waardoor er sprake zou zijn van dubbele vervolging. Deze feiten zijn toegesneden op de delictsomschrijving van artikel 194 Sr en artikel 343 Sr. Volgens de rechtbank beschermen beide artikelen een ander rechtsbelang. Artikel 194 Sr ziet namelijk op een correcte afwikkeling van een faillissement en artikel 343 Sr beschermt met name de belangen van schuldeisers. Op grond hiervan verwerpt de rechter het verweer van de advocaat en oordeelt hij dat er sprake is van meerdaadse samenloop.⁴⁵

[Uitspraak Rechtbank Oost-Brabant](#)

Eveneens in de uitspraak van 7 maart 2016 verwerpt de rechter het verweer van de advocaat omtrent de meerdaadse samenloop. In deze zaak gaat het om afpersing en wederechterlijke vrijheidsberoving. Volgens de advocaat van de verdachte zou het hier gaan om voortgezette handeling. De rechtbank volgt de advocaat hierin niet, omdat de artikelen 317 lid 1 Sr en 282 lid 1 Sr, een verschillende strekking hebben en in de aard geheel verschillende misdrijven betreffen. Van gelijksoortige feiten, zoals beschreven in artikel 56 Sr, is volgens de rechter hier geen sprake.⁴⁶

[Uitspraak Rechtbank Rotterdam](#)

In de uitspraak van 23 november 2016, gaat het om een diefstal waarbij door de medeverdachte iemand om het leven is gebracht. De advocaat van de verdachte voert in deze zaak aan dat de dagvaarding partieel nietig dient te worden verklaard. Er zou aan de verdachte een tegenstrijdige althans gedeeltelijk tegenstrijdige tenlastelegging zijn voorgelegd. Onder feit één een gekwalificeerde doodslag en onder feit twee diefstal met geweld, met de dood ten gevolge hebbende. Volgens de advocaat wordt bij beide feiten dezelfde handeling ten laste gelegd, terwijl er bij deze feiten geen samenloop mogelijk is. De rechter oordeelde op zijn beurt dat het verweer van de advocaat geen enkele steun vindt in het recht. Dat een complex van gedragingen onder meer dan één strafbepaling valt, maakt dat deze bepalingen naast elkaar kunnen worden opgenomen in de tenlastelegging. Daarnaast is er volgens de rechter absoluut sprake van meerdaadse samenloop, gezien beide strafbepalingen, net als in bovenstaande uitspraken, verschillende rechtsbelangen beogen te beschermen.⁴⁷

[Uitspraak Rechtbank Overijssel](#)

Naast de hierboven omschreven minder bekende uitspraken, deed eenzelfde verweer zich voor in de bekende zaak van het monstertruck drama in Haaksbergen. De advocaat voerde aan dat er ten aanzien van de bewezen verklaarde feiten sprake zou zijn van voortgezette

⁴⁴ Rb. Overijssel, 15 april 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:1296

⁴⁵ Rb. Gelderland, 1 maart 2016, ECLI:RBGEL:2016:1112

⁴⁶ Rb. Oost-Brabant, 7 maart 2016, ECLI:RBOBR:2016:927

⁴⁷ Rb. Rotterdam, 23 november 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:8983

handeling, waardoor slechts één strafbepaling moet worden toegepast. Het eerste feit bestond uit dood door schuld, gepleegd tijdens de uitoefening van een beroep. Het tweede feit bedroeg het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel of zodanig letsel waardoor het slachtoffer wordt verhinderd in het uitvoeren van werkzaamheden, aan zijn schuld te wijten, gepleegd tijdens de uitoefening van een beroep.⁴⁸ Gezien de jurisprudentie van de Hoge Raad kan de rechter de advocaat niet volgen in zijn betoog. In een oud arrest van de Hoge Raad wordt namelijk bepaald dat bij het veroorzaken van de dood van meerdere personen (artikel 307 Sr), dan wel het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel bij meerdere personen (artikel 308 Sr), meerdaadse samenloop wordt aangenomen.⁴⁹

[Uitspraak Rechtbank Midden-Nederland](#)

Ook in de uitspraak van 26 juli 2016 beroept de advocaat zich op de voorgezette handeling. In deze zaak staat een man terecht voor het doden van zijn vriendin, het verkrachten en vermoorden van zijn stiefdochter, het verbergen van de lijken en het in bezit hebben van kinderporno. De advocaat van de verdachte heeft zich op het standpunt gesteld dat ten aanzien van het doden van beide slachtoffers en het wegmaken van de lichamen, sprake is van voortgezette handeling. De rechtbank volgt dit verweer niet, omdat er geen sprake was van één, maar van meerdere ongeoorloofde wilsbesluiten. Verdachte heeft na het doden van het eerste slachtoffer de tijd genomen om te bedenken wat hij met het tweede slachtoffer zou doen. Vervolgens heeft hij na het vermoorden van het tweede slachtoffer opnieuw de tijd genomen om tot het besluit te komen de lichamen te verbergen. Op grond hiervan acht de rechtbank dat er meerdaadse samenloop moet worden aangenomen.⁵⁰

[Uitspraak Rechtbank Limburg](#)

In de laatste uitspraak ten aanzien van artikel 57 Sr doet de advocaat nogmaals een poging om onder de meerdaadse samenloop uit te komen, door zich te beroepen op de eendaadse samenloop dan wel op een voortdurend feit. In deze zaak staat de verdachte onder één terecht voor het proberen van zwaar lichamelijk letsel toe te brengen aan zijn sociotherapeut dan wel het mishandelen van zijn sociotherapeut en onder twee het mishandelen van zijn sociotherapeut. De advocaat vindt dat het incident als één geheel moet worden gezien en dat slechts het eerste feit aan de verdachte ten laste gelegd had moet worden. Volgens de rechter en de officier van justitie kan er geen sprake zijn van eendaadse samenloop, omdat de feiten niet gelijktijdig hebben plaatsgevonden. Het bijten van de sociotherapeut moet als een nieuw feit worden aangemerkt, waardoor de feiten terecht door het OM als op zichzelf staande feiten ten laste zijn gelegd. Samenloop in de zin van artikel 55 Sr of 56 Sr kan dan ook niet worden aangenomen. De rechtbank is wel met de officier van justitie van oordeel dat er hier sprake is van meerdaadse samenloop.⁵¹

[4.1.1.2 Artikel 63 Wetboek van Strafrecht](#)

Naast de verweren ten aanzien van artikel 57 Sr, waarbij advocaten zich veelal beroepen op de artikelen 55 Sr en 56 Sr, wordt ook artikel 63 Sr door de verdediging aangevoerd. In tegenstelling tot artikel 57 Sr, wordt artikel 63 Sr door de verdediging in het voordeel van de verdachte aangevoerd. Ook ten aanzien van artikel 63 Sr zijn in deze paragraaf uitspraken gebruikt van het afgelopen jaar, gewezen door verschillende rechtbanken in Nederland. Net als bij artikel 57 Sr zal kort de kern van de uitspraak aangehaald worden, maar zal er met name gekeken worden naar het verweer van de advocaat ten aanzien van artikel 63 Sr en de uiteindelijke beslissing van de rechter hierop.

[Uitspraak Rechtbank Noord-Holland](#)

In februari 2016 staat een verdachte terecht voor diefstal met inbraak en het opzettelijk en wederrechtelijk beschadigen en vernielen van een goed van een ander. De advocaat pleit

⁴⁸ Rb. Overijssel, 15 april 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:1296

⁴⁹ HR 25 november 1980, NJ 1981/170

⁵⁰ Rb. Midden-Nederland, 26 juli 2016, ECLI:RBMNE:2016:4229

⁵¹ Rb. Limburg, 9 juni 2016, ECLI:NL:RBLIM:2016:4978

voor matiging van de gevorderde voorwaardelijke gevangenisstraf van zeven maanden, gelet op artikel 63 Sr en het tijdsverloop in de zaak. Ook voert zij verweer tegen het bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van de straf. Van acuut recidivegevaar zou geen sprake zijn, aangezien de voorwaarden die zijn opgelegd bij een eerdere veroordeling in augustus 2015 en de vooruitgang van de verdachte. Volgens de rechtbank wijkt de officier in het voordeel van de verdachte, aanzienlijk af van de straf die op grond van de oriëntatiepunten van het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht, normaliter wordt opgelegd bij soortgelijke feiten. Bij het bepalen van de straf houdt de rechter ten voordele van de verdachte rekening met het tijdsverloop, de toepassing van artikel 63 en de omstandigheid dat de verdachte thans over werk en een woning beschikt. Alles overwegend legt de rechtbank een voorwaardelijke gevangenisstraf van vijf jaren op, met een proeftijd van twee jaar, om de verdachte ervan te weerhouden voor het einde van die proeftijd opnieuw de fout in te gaan.⁵²

Uitspraak Gerechtshof Amsterdam

Tevens wijst in een zaak van het gerechtshof Amsterdam, de advocaat tijdens de terechtzitting in hoger beroep, het hof op de toepassing artikel 63 Sr. De advocaat verzocht hierbij om de verdachte schuldig te verklaren zonder oplegging van een straf of maatregel dan wel enkel een voorwaardelijke straf op te leggen. Het hof meent niet te kunnen volstaan met enkel een schuldigverklaring of een geheel voorwaardelijke straf, gezien aan de verdachte al eerder een geldboete is opgelegd bij een soortgelijk feit. In hetgeen is aangevoerd ten aanzien van de persoonlijkheid van de verdachte en in de toepasselijkheid van artikel 63 Sr, ziet het hof geen reden tot matiging van de straf in eerste aanleg.⁵³

Uitspraak Rechtbank Den-Haag

Ook in oktober 2016 deed de advocaat in een fraudezaak een beroep op de toepassing van artikel 63 Sr, het tijdsverloop en de overschrijding van de redelijke termijn. Aan de hand van de in 2009 en 2011 opgelegde straffen voor gelijksoortige feiten, bepleit de advocaat om in de huidige zaak de reeds eerder aan verdachte opgelegde straf niet te boven te gaan. Overeenkomstig artikel 63 Sr dient de rechtbank in deze zaak rekening te houden met een eerder opgelegde taakstraf van zesennegentig uren, een voorwaardelijke gevangenisstraf van twaalf maanden, een taakstraf van 240 uren en een geldboete van € 75.000,-. Gezien het bewezen verklaarde vindt de rechtbank in beginsel een onvoorwaardelijke gevangenisstraf op zijn plaats, maar gezien hetgeen aangevoerd door de verdediging wordt dit niet meer passend geacht. Om deze redenen ziet de rechtbank aanleiding om de eis van de officier te matigen.⁵⁴

Uitspraak Rechtbank Amsterdam

Eveneens in een fraudezaak in januari 2017, doet de advocaat naast een beroep op de overschrijding van de redelijke termijn en de toepassing van artikel 63 Sr, ook een verzoek om acht te slaan op de oriëntatiepunten van het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht voor fraude. Gelet op deze punten is volgens de advocaat, de geëiste gevangenisstraf van vierenzeventig maanden niet passend. De rechtbank heeft naast het aangevoerde tevens gekeken naar de persoonlijke omstandigheden van de verdachte, maar zag hierin geen aanleiding tot strafmatiging. Het wordt het de verdachte juist zwaar aangerekend dat hij al eerder voor soortgelijke feiten in Nederland en België is veroordeeld. Net als de advocaat, merkt ook de rechtbank aan de hand van de justitiële documentatie op, dat artikel 63 van toepassing is. De rechter ziet hier desalniettemin geen strafmatigende omstandigheid in, omdat het in deze zaak door de deelname aan een criminele organisatie, om een veel omvangrijker onderzoek gaat dan in de eerdere veroordelingen. Alles overwegend legt de rechtbank uiteindelijk een gevangenisstraf van zestien maanden op.⁵⁵

⁵² Rb. Noord-Holland, 29 februari 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:1575

⁵³ Hof. Amsterdam, 29 november 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:5607

⁵⁴ Rb. Den-Haag, 25 oktober 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:13680

⁵⁵ Rb. Amsterdam, 24 januari 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:389

Uitspraak Rechtbank Amsterdam

Eén van de medeverdachten uit de hiervoor beschreven zaak, staat eveneens in januari 2017 wegens fraude en deelname aan een criminele organisatie terecht. De advocaat verzoekt de rechtbank om bij de straftoemeting rekening te houden met de overschrijding van de redelijke termijn, de toepassing van artikel 63 Sr en de persoonlijke omstandigheden van de verdachte. Aan de hand hiervan acht de advocaat een onvoorwaardelijke gevangenisstraf, die de voorlopige hechtenis te boven gaat, niet passend. De rechtbank ziet in de persoonlijke omstandigheden van de verdachte geen reden tot matiging van de straf. Ook aan de hand van de justitiële documentatie ziet de rechtbank met toepassing van artikel 63 Sr, geen strafmatigende omstandigheden. De eerdere veroordelingen zien op andersoortige strafbare feiten, zoals de Opiumwet. Al het hierboven genoemde meegenomen, wijkt de rechtbank in deze zaak eveneens van de geëiste vierenvieftig maanden af en legt een gevangenisstraf van zestien maanden op.⁵⁶

4.1.1.3 Tussenconclusie jurisprudentieonderzoek

Uit de bovenstaande uitspraken kan geconcludeerd worden dat advocaten over het algemeen de toepassing van artikel 57 Sr proberen te omzeilen. Dit doen ze door het standpunt in te nemen dat er sprake is van eendaadse samenloop, voortgezette handeling of door samenloop in zijn geheel uit te sluiten. Deze verweren blijken echter niet heel succesvol, aangezien de rechter in geen van bovengenoemde uitspraken het verweer van de advocaat volgt. In elk van deze zaken stelt de rechtbank vast dat er, ondanks de verweren van de advocaten, meerdaadse samenloop moet worden aangenomen. Vaak omdat de feiten een verschillend rechtsbelang beschermen. Ten aanzien van artikel 63 Sr ligt dit anders. Advocaten proberen aan de hand van artikel 63 Sr een lagere straf te bewerkstelligen voor hun cliënt. Over het algemeen erkennen rechters de toepassing van artikel 63 Sr, wanneer dit door de advocaat wordt aangedragen. Welk effect het vervolgens heeft op de straftoemeting, is niet altijd zoals de verdediging het voor ogen had. Artikel 63 leidt ook wel eens tot strafverhoging, dit is vaak in de gevallen waarin de verdachte al eerder voor soortgelijke feiten is veroordeeld.

4.1.2 Verdedigingsstrategie advocaten, gebaseerd op interviews

Naast het jurisprudentie onderzoek wordt er aan de hand van interviews een beeld gevormd van de verdedigingsstrategie van advocaten, in zaken met samenloopaspecten. De interviews zijn afgenomen bij verschillende partijen bestaande uit: advocaten, officieren en rechters. De advocaten vertellen tijdens de interviews hun visie en werkwijze, maar ook de officieren en rechters delen hun ervaringen en de verweren die zij in de praktijk tegenkomen. De volledig uitgewerkte interviews zijn terug te vinden in de bijlagen.

Het eerste wat hierbij logischerwijs bij de advocaten naar voren komt, is het streven naar een zo laag mogelijke straf voor de cliënt. Ten aanzien van de meerdaadse samenloop zal er dan meestal op voorhand bekeken worden of hier sprake van is en of dit in het voordeel van de verdachte kan werken.

4.1.2.1 Artikel 57 Wetboek van Strafrecht

Zoals al eerder in de hoofdstukken twee en drie besproken is, is de meerdaadse samenloopregeling de minst gunstige vorm voor de verdachte. De rechter mag hierdoor namelijk een straf opleggen waarbij maximaal een derde bij het strafmaximum van de hoogste straf mag worden opgeteld. Ondanks dat de geïnterviewde advocaten in de praktijk nauwelijks tot niet tegen het strafmaximum aanlopen, hebben de partijen in het kader van dit onderzoek, wel een beeld kunnen vormen van de wijze van verdedigen in een dergelijke situatie.

⁵⁶ Rb. Amsterdam, 24 januari 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:390

Gaat het om artikel 57 Sr, dan proberen advocaten van tevoren op basis van de feiten een inschatting te maken wat voor een straf er opgelegd kan worden. Verder dan dit gaat het in eerste instantie vaak niet. Over het algemeen is het namelijk niet de verdediging die artikel 57 Sr als eerst aan zal voeren ter terechtzitting. Een advocaat anticipeert er niet op voorhand op dat de eis begrensd zal worden door het wettelijk maximum. Dan zou je er als advocaat namelijk vanuit gaan dat de officier de zwaarst mogelijke straf gaat eisen.⁵⁷ Dat is niet het eerste verweer dat in een strafmaatverweer aangevoerd zal worden. Eerst zullen er andere omstandigheden aangevoerd worden waarom een rechter mild zou moeten straffen.⁵⁸ Pas als de eis op tafel ligt gaan advocaten proberen deze omlaag te krijgen.⁵⁹ Wordt het strafmaximum geëist en is er de mogelijkheid om dit te omzeilen, dan zullen advocaten dit doen. Bij een succesvol verweer kan het strafmaximum daardoor niet omhoog en dat zal gevolgen hebben voor de op te leggen straf. Hoe hoger het strafmaximum is, hoe meer ruimte er is om een hogere straf op te leggen, wat in die gevallen vaak ook van de rechter verwacht wordt.⁶⁰ Zien advocaten de mogelijkheid om aan te voeren dat de meerdaadse samenloop niet aan de orde is⁶¹, maar er door eenzelfde wilsbesluit van een voortgezette handeling kan worden gesproken, zal dit tijdens het verweer worden aangevoerd.⁶² Is er een kleine kans van slagen ten aanzien van de eendaadse samenloop, dan zal ondanks dat de eendaadse samenloop niet veel voorkomt, ook dit verweer gebruikt worden. In dat kader gaf mr. Wassenaar aan “Als advocaat moet je altijd voor alle ankers gaan liggen.”⁶³

In het interview met mr. Valckx gaf zij aan de bovenstaande verweren niet vaak te horen. Wat volgens haar wel een veelvoorkomend verweer is en waar zij als rechter gevoelig voor is, ziet op zaken waarin het ene strafbare feit het logische gevolg is van het andere strafbare feit. Bijvoorbeeld in de situatie waarin een verdachte iemand bedreigt en beledigd en wanneer vervolgens de politie erbij komt, beledigd hij deze ook. Dat is vaak in een kort tijdsbestek en komt voort uit een beetje hetzelfde gemoed waarin de verdachte verkeerde. Het zijn volgens mr. Valckx situaties waarin er wel degelijk samenhang is, zonder dat er samenloop is. Wanneer advocaten dit op zitting aanvoeren heeft dit vaak een soort strafmatigend effect.⁶⁴

4.1.2.2 Artikel 63 Wetboek van Strafrecht

In de vorige paragraaf kwam naar voren dat de geïnterviewde advocaten in de praktijk nauwelijks tot niet tegen het strafmaximum aanlopen. Ten aanzien van artikel 63 Sr ligt dat anders. Een deel van de advocaten geeft aan het eveneens niet veel tegen te komen, maar wel meer dan artikel 57 Sr.⁶⁵ Een aantal advocaten geven aan het wel tegen te komen, maar er niet veel aandacht aan te besteden.⁶⁶ Tot slot geeft slechts één van de advocaten aan het veel tegen te komen en het regelmatig als verweer te gebruiken.⁶⁷

Over het algemeen zien advocaten in artikel 63 Sr een strafmatigende werking. Door middel van de justitiële documentatie kan er bij de voorbereiding van een zaak eenvoudig gezien worden of artikel 63 Sr van toepassing is. Wanneer dit het geval is kan het in het pleidooi

⁵⁷ Bijlage X, interview mr. Wasser

⁵⁸ Bijlage IV, interview mr. Valckx

⁵⁹ Bijlage X, interview mr. Wasser

⁶⁰ Bijlage IX, interview mr. Bosch

⁶¹ Bijlage IV, interview mr. Valckx

⁶² Bijlage X, interview mr. Wasser

⁶³ Bijlage XII, interview mr. Wassenaar

⁶⁴ Bijlage IV, interview mr. Valckx

⁶⁵ Bijlage XIII, interview mr. Bugman

⁶⁶ Bijlage XI, interview mr. Van der Kruijs,

Bijlage X, interview mr. Wasser

⁶⁷ Bijlage XII, interview mr. Wassenaar

worden opgenomen⁶⁸, maar ook wanneer artikel 63 Sr niet van toepassing is wordt het nog wel eens geprobeerd.⁶⁹

Het verweer kan dan op verschillende manieren worden ingekleed. Het standpunt is altijd dat artikel 63 Sr tot strafvermindering moet leiden. Had het ten laste gelegd feit al bij een eerdere veroordeling meegenomen kunnen worden, zullen advocaten hier altijd een beroep op doen. Er wordt dan aangevoerd dat de straf lager moet, omdat de straf bij gelijktijdige berechting altijd lager zou uitvallen.⁷⁰ Ook wordt er door de verdediging vaak een inschatting gemaakt van hoe een straf er dan uit had gezien. Wordt er door de officier bijvoorbeeld opnieuw een gevangenisstraf geëist, dan zal daar een verweer op gevoerd worden. De advocaat zal dan zeggen dat de verdachte de vorige keer voldoende is gestraft en dat wanneer het feit bij de vorige zitting mee was genomen, dit niet tot een hogere straf had geleid. Voor de officier en de rechter is dit een lastig verweer, omdat het moeilijk in te schatten is wat de vorige straf was geweest als dit feit was meegenomen. Bij minder ernstige feiten zoals diefstal, zijn duidelijke richtlijnen, maar in de meeste zaken is een strafeis en een uitspraak moeilijk te definiëren.⁷¹

Het verweer dat enigszins in het verlengde ligt van het verweer hierboven, is dat er aangevoerd wordt dat een rechter aansluiting moet zoeken bij de eerdere strafsoort. Dit is van toepassing in het geval er eerder voor soortgelijke feiten een taakstraf is opgelegd en voor het feit dat toen al meegenomen had kunnen worden, vervolgens een gevangenisstraf wordt geëist. In het pleidooi voeren advocaten dan wel eens aan dat als de rechter mee zou gaan in de eis van de officier, dit in strijd zou zijn met artikel 63 Sr.⁷²

Volgens kwaliteitsofficier mr. Bosch, proberen advocaten door middel van artikel 63 Sr een soort “kwantumkorting” voor de verdachte te krijgen. Als de verdachte meerdere feiten heeft gepleegd in een bepaalde periode, wordt er vaak aangevoerd dat het als één geheel moet worden gezien. De verdachte is in een bepaalde periode meerdere malen over de schreef gegaan, waardoor het niet passend zou zijn om het desbetreffende feit zelfstandig te beoordelen.⁷³

Het komt ook voor dat zaken te lang blijven liggen, waardoor feiten die erna zijn gepleegd al zijn afgedaan. In deze gevallen wordt de focus gelegd op het voordeel van gelijktijdig afdoen. Een verweer wat dan voor de hand ligt is het aanvoeren dat de verdachte niet het voordeel heeft gehad van een gevoegde behandeling, waarbij maar één straf opgelegd kan worden. Daarbij worden ook de persoonlijke omstandigheden van de verdachte betrokken. Een voorbeeld hiervan is dat de verdachte ervan heeft geleerd, hij zijn straf heeft gehad en nu weer op het goede pad is. Aan de hand hiervan kan dan aan de rechter en de officier de vraag worden gesteld, wat dan nu nog het doel is van straffen? Als iemand al is veroordeeld voor soortgelijke feiten. Wanneer het pleidooi goed onderbouwd kan worden aan de hand van bijvoorbeeld de justitiële documentatie en proces-verbalen van eerdere zittingen, dan pakt het vaak positief uit. Wel leert de ervaring dat een advocaat artikel 63 Sr zelf op tafel moet brengen. Soms maakt de officier er op voorhand een opmerking over, maar over het algemeen moet het vanuit de verdediging komen. Ligt het eenmaal op tafel dan reageert de officier daarop en gaat hij er meestal wel in mee of in sommige gevallen juist tegenin.⁷⁴

Zoals hierboven beschreven bepleiten advocaten altijd dat artikel 63 Sr tot strafvermindering moet leiden. Uit het interview met mr. Kramer en een collega officier, komt naar voren dat het

⁶⁸ Bijlage XII, interview mr. Wassenaar

⁶⁹ Bijlage VII, interview mr. Lemstra

⁷⁰ Bijlage IX, interview mr. Bosch

⁷¹ Bijlage VII, interview mr. Lemstra

⁷² Bijlage IV, interview mr. Valckx

⁷³ Bijlage IX, interview mr. Bosch

⁷⁴ Bijlage XII, interview mr. Wassenaar

voor het OM “Heel goed te betogen is dat het nieuwe feit samen met het reeds berechte feit ook heel goed tot strafvermeerdering zou moeten kunnen leiden.”⁷⁵ Dit is een van de redenen waarom niet alle advocaten in de eerste plaats de focus leggen op artikel 63 Sr. De rechter moet rekening houden met eerdere veroordelingen, maar dit mag zowel ten voordelen als ten nadelen van de verdachte. De heer Wasser gaf aan de hand daarvan aan: “Dat hele artikel 63 Sr is in de praktijk ook wel een dodenletter.”⁷⁶

4.1.2.3 Tussenconclusie Interviews

De interviews bieden ten opzichte van de jurisprudentie wat nieuwe inzichten. Waar in de jurisprudentie te zien is dat artikel 63 Sr ook regelmatig in het nadeel van de verdachte kan werken, is het voor mr. Wassenaar regelmatig een vast onderdeel in zijn pleidooi. Vanuit artikel 63 Sr zijn er verschillende mogelijkheden om het verweer in te kleden. Wat in elk verweer hetzelfde is, is dat het volgens de advocaat moet leiden tot strafvermindering. Hierbij ligt de focus over het algemeen op het voordeel van gelijktijdige berechting, wat verdachte niet heeft gehad en wat losse berechting met de hoogte van de straf doet. Artikel 57 Sr is in de praktijk bij de geïnterviewde advocaten nauwelijks aan de orde, laat staan dat ze er een verweer op voeren. Komt het aan de orde, dan zullen ze er uiteraard een verweer op voeren en de straf omlaag proberen te krijgen. Deze verweren komen redelijk overeen met de verweren vanuit de jurisprudentie.

4.2 De verdedigingsstrategie van Brugman & Hagens Advocaten

De verweren van de advocaten die hiervoor zijn besproken, zijn van belang voor het laatste hoofdstuk. Aan de hand van de verdedigingsstrategie van andere advocaten, kunnen er aanbevelingen aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden. Om aan te kunnen geven op welke wijze mr. Brugman haar verdedigingsstrategie kan aanpassen op het wetsvoorstel dan wel haar verdediging kan verbeteren aan de hand van dit onderzoek, moet eerst haar huidige verdedigingsstrategie in kaart worden gebracht. Dit wordt gedaan aan de hand van een interview met mr. Brugman.

4.2.1 Verdedigingsstrategie mr. Brugman

Onder de verschillende personen die voor dit onderzoek zijn geïnterviewd, bevindt zich ook mr. Brugman. Naast de vragen over het wetsvoorstel, lag in dit interview de focus tevens op de huidige werkwijze van mr. Brugman. In deze paragraaf wordt dan ook haar huidige verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten in kaart gebracht.

Tijdens het interview is duidelijk geworden dat mr. Brugman de meerdaadse samenloop zelden tegenkomt. Brugman & Hagens Advocaten is dan ook geen strafrechtpraktijk en krijgt veel van haar strafrechtzaken via piket binnen. Bij piket gaat het vaak om first offenders, waardoor je niet snel met eerder gepleegde feiten te maken hebt. Daarnaast worden veel van deze zaken op het politiebureau afgedaan. Het komt weinig voor dat je tot de rechter-commissaris komt, laat staan tot een inbewaringstelling.

Juist door het feit dat mr. Brugman tot op heden weinig te maken heeft gehad met de meerdaadse samenloop, wil zij op de hoogte zijn van de materie en het wetsvoorstel daarachter. Mocht het wetsvoorstel worden aangenomen, verwacht zij dat partijen zich bewuster zullen worden van de werking van de meerdaadse samenloop. Wellicht dat naar aanleiding van de aanbevelingen uit dit onderzoek, de meerdaadse samenloop een grotere rol gaat spelen binnen de verdedigingsstrategie van mr. Brugman.

Het algemene doel van mr. Brugman is om ervoor te zorgen dat de straf waarvoor haar cliënten worden gedagvaard, zo laag mogelijk blijft. Hierbij is het soms meer in het belang van de cliënt om de feiten juist afzonderlijk te behandelen en ervoor te zorgen dat er geen

⁷⁵ Bijlage VIII, interview mr. Kramer

⁷⁶ Bijlage X, interview mr. Wasser

samenloop wordt aangenomen. Alleen als het gaat om een veelpleger is het volgens mr. Brugman in het voordeel van de verdachte om meerdere feiten samen te pakken. Dan zou je er onder aan de streep wat mee opschieten.

Naast het verweer dat er geen sprake is van samenloop, komt de samenloop zelden voor in het pleidooi van mr. Brugman. “Je weet dat de regeling bestaat, maar bepaalt zelf of je er een beroep op doet of niet en dat is dan weer afhankelijk van de feiten en omstandigheden van de casus die je hebt.”

Momenteel gaat mr. Brugman dan ook niet ter voorbereiding van een zaak actief na of er sprake is van meerdaadse samenloop. Tevens deelt mr. Brugman in een vroeg stadium van een zaak, zelden informatie met het OM. Speelt de regeling een aannemelijke rol binnen een zaak, dan zal het niet onopgemerkt blijven en voert mr. Brugman het aan in haar pleidooi, maar de focus ligt hier niet op. Tijdens haar pleidooi zoomt mr. Brugman meestal meer in op de persoonlijke omstandigheden van een verdachte en probeert zij op deze wijze tot strafvermindering te komen. Komt artikel 63 Sr toch aan de orde op een zitting, probeert mr. Brugman aan de hand van dit artikel de eerdere straf in mindering te laten brengen. Artikel 57 Sr zal mr. Brugman zelf niet snel noemen. Ze is van mening dat je hiermee juist aangeeft dat de rechter richting een strafmaximum zal gaan en dat is niet het gewenste effect. In de huidige situatie niet, maar in de voorgestelde situatie evenmin.

Vooruitlopend op de aanbevelingen aan mr. Brugman, geeft zij zelf aan dat het voor haar noodzakelijk zou kunnen zijn, om bij de voorbereiding van een zaak meer stil te staan bij de meerdaadse samenloop. Dit zorgt er niet voor dat de meerdaadse samenloop voortaan standaard in haar pleidooi wordt opgenomen, maar wel dat het ter voorbereiding van een zaak wordt onderzocht. Op deze manier is wanneer de officier er in zijn requisitoir mee op de proppen komt, mr. Brugman hier enigszins op voorbereid en kan ze het op dat moment meenemen in haar pleidooi. Brengt de officier het niet op tafel en is het ook niet in het voordeel van de cliënt, zal mr. Brugman het zelf niet aanvoeren en met andere verweren komen.⁷⁷

4.3 Tussenconclusie

Uit het praktijkonderzoek is uit de jurisprudentie naar voren gekomen dat advocaten de toepassing van artikel 57 Sr zoveel mogelijk proberen te omzeilen. Met artikel 63 Sr proberen advocaten eerdere veroordelingen in mindering van de straf te brengen. Uit de interviews komt ten aanzien van artikel 63 Sr hetzelfde naar voren. De nadruk bij de verweren van artikel 63 Sr, wordt door de geïnterviewde advocaten gelegd op het voordeel van gelijktijdige berechting die de verdachte niet heeft gehad en wat gelijktijdige berechting met de straf zou hebben gedaan. Verweren aan de hand van artikel 57 Sr komen volgens de geïnterviewde partijen nauwelijks voor. Mocht het strafmaximum in een zaak wel aan de orde komen, zullen advocaten er overeenkomstig de jurisprudentie verweer op voeren en proberen de straf omlaag te krijgen. Zoals de heer Wassenaar zei: “Als advocaat moet je altijd voor alle ankers gaan liggen.”

Onder de afgenomen interviews bevindt zich eveneens een interview met mr. Brugman. Uit dit interview blijkt dat mr. Brugman momenteel weinig aandacht besteedt aan de samenloopregeling en hierin voor haar nog wat winst te behalen is. Vooruitlopend op de aanbevelingen die gedaan zullen worden naar aanleiding van dit onderzoek, geeft mr. Brugman in het interview zelf een aantal verbetermogelijkheden aan. In hoofdstuk zes van dit onderzoek zal er aan de hand van het onderzoek naar het recht en het praktijkonderzoek, aanbevelingen aan mr. Brugman gedaan worden. Voor het formuleren van deze aanbevelingen zijn de jurisprudentie en de interviews uit dit hoofdstuk van grote waarde. Door alle mogelijke verweren te onderzoeken en de huidige verdedigingsstrategie van mr.

⁷⁷ Bijlage XIII, interview mr. Brugman

Brugman in kaart te brengen, kunnen er mogelijkheden voor het verbeteren van de verdedigingsstrategie voorgesteld worden. Deze verbetermogelijkheden zullen in het volgende hoofdstuk aan bod komen en tevens terug te vinden zijn in de aanbevelingen in hoofdstuk zes van dit onderzoek.

5 Mogelijke veranderingen bij herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken

Bij de beantwoording van de centrale vraag speelt het praktijk onderzoek, bestaande uit interviews en jurisprudentie een grote rol. De jurisprudentie is gebruikt om in hoofdstuk vier de huidige verdedigingsstrategie van advocaten te onderzoeken en een beeld te vormen van de verweren die zij veelal aanvoeren. De interviews zijn eveneens gebruikt voor het onderzoek naar de huidige verdedigingsstrategie en de mogelijkheden voor verbetering. Naast hoofdstuk vier, vormen de interviews ook in dit hoofdstuk de kerninformatie. Door middel van de interviews met de rechterlijke macht, het openbaar ministerie en de advocatuur kan van elk van deze partijen een visie ten aanzien van het wetsvoorstel geformuleerd worden. Deze visies zullen in dit hoofdstuk uitvoerig aan bod komen. Verder zal er onderzocht worden welke mogelijke veranderingen het wetsvoorstel in de praktijk zal veroorzaken. Zijn er knelpunten of biedt het wetsvoorstel juist mogelijkheden tot verbetering van de verdedigingsstrategie? Aan de hand van deze uitkomsten en de informatie uit de andere hoofdstukken, wordt er gekeken of er voor Brugman & Hagens Advocaten mogelijkheden zijn voor het verbeteren van de verdedigingsstrategie. Hiermee zal een opstapje gemaakt worden naar de uiteindelijke conclusies en aanbevelingen uit hoofdstuk zes. Overigens zal dit hoofdstuk eindigen met een korte tussenconclusie.

5.1 Visie van de betrokken partijen

Voor verschillende partijen zullen de voorgestelde wijzigingen van het wetsvoorstel tot herziening een rol spelen. Met name zal het gelden voor de rechterlijke macht, het OM en de advocatuur. Om deze reden is ervoor gekozen deze partijen te interviewen. Hierbij zijn er onder andere vragen gesteld om erachter te komen hoe de partijen tegen het doel van de huidige regeling aankijken en wat ze van de voorgestelde wijzigingen vinden. De volledig uitgewerkte interviews zijn terug te vinden in de bijlagen.

5.1.1 Rechterlijke macht

Om een duidelijk beeld te krijgen van de visie van de rechterlijke macht, zijn er drie rechters bereid gevonden mee te werken aan een interview over de meerdaadse samenloop en de herziening daarvan. De geïnterviewde rechters zijn het redelijk eens over het doel van de meerdaadse samenloop. Mr. Schoorlemmer en mr. Lavrijssen zijn van mening dat het zorgt voor een passende straf.⁷⁸ Mr. Schoorlemmer voegt hieraan toe dat de regeling voorkomt dat er straffen, zoals we deze in de Verenigde Staten kennen, worden opgelegd.⁷⁹ Mr. Valckx is van mening dat de meerdaadse samenloop strafverhogend werkt.⁸⁰

Er doen zich volgens de geïnterviewde rechters zelden zaken voor waarin het strafmaximum niet toereikend is en rechters een hogere straf op zouden willen leggen, dan mogelijk is.⁸¹ In het geval dat een zeldzame zaak zich voordoet, zou er vooral gedacht moeten worden aan grote drugszaken, waarin het bijvoorbeeld gaat om een aantal “acht jaars feiten” en één “twaalf jaars feit”. Wordt de verdachte dan bijvoorbeeld van het “twaalf jaars feit” vrijgesproken, kan er voor de verschillende “acht jaars feiten” die wel bewezen verklaard zijn, een maximale straf opgelegd worden van acht jaar plus een derde. In deze gevallen zouden rechters nog wel eens een hogere straf op willen leggen dan mogelijk is.⁸²

⁷⁸ Bijlage V, interview mr. Schoorlemmer

Bijlage VI, interview mr. Lavrijssen

⁷⁹ Bijlage V, interview mr. Schoorlemmer

⁸⁰ Bijlage IV, interview mr. Valckx

⁸¹ Bijlage IV, interview mr. Valckx

Bijlage VI, interview mr. Lavrijssen

⁸² Bijlage IV, interview mr. Valckx

Ondanks dat zijn de rechters niet voor het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken. Mr. Valckx is er geen voorstander voor dat wanneer er in de rechtspraakpraktijk ergens tegenaan wordt gelopen, in dit geval de Amsterdamse zedenzaak in 2011, dit gelijk gerepareerd moet worden. Over het huidige systeem is goed nagedacht en ook een wijziging biedt geen garanties.⁸³ Mr. Lavrijssen is het hier volkomen mee eens en vraagt zich in dat kader af: “Voor welk probleem is dit een oplossing?”⁸⁴ De praktijk beschikt volgens mr. Valckx altijd over meer voorbeelden en casusposities dan je in theorie kan bedenken. Mr. Valckx zegt in dat kader dan ook: “Een grens is er altijd, dus je weet nooit of een wijziging uitkomst blijft bieden.”⁸⁵ Mr. Schoorlemmer deelt hierin de mening van mr. Valckx, hij zegt hierover het volgende: “Niet ieder ongewenst gevolg laat zich vangen in een wetgeving.”⁸⁶

Ook de wijze waarop de minster voornemens is de artikelen aan te passen had voor mr. Valckx niet gehoeven. Het voorgestelde artikel 63 lid 3 Sr en artikel 570c Sv, is zij fel op tegen. Mr. Valckx is van mening dat rechters aan de maatschappij moeten uitleggen waarom er maar een bepaalde straf opgelegd kan worden en niet de maatschappij voor de gek moeten houden. Ten aanzien van artikel 57 Sr en de rest van artikel 63 Sr ligt het wat genuanceerder. Aan de ene kant snapt mr. Valckx niet waarom het zo oneerlijk zou zijn om een eerdere veroordeling van de anderen af te trekken, maar aan de andere kant als er in een zaak te weinig strafruimte overblijft, kan ze ook nog wel eens blij zijn met de voorgestelde wijziging.⁸⁷ Mr. Schoorlemmer kan zich in het voorgestelde artikel 57 Sr vinden. De wijziging van een derde naar de helft, laat nog steeds veel ruimte over voor de rechter om maatwerk te bieden. Het voorgestelde artikel 63 Sr vindt hij daarentegen niet goed doordacht. Doordat het erg wisselend is in welke volgorde zaken voor komen bij de rechter, is hij van mening dat door enkel de eerste veroordeling mee te nemen, dit tot ongewenste willekeur in de berechting zal leiden.⁸⁸ Mr. Lavrijssen deelt dit laatste standpunt van mr. Schoorlemmer. Verder vindt zij het hele wetsvoorstel niet noodzakelijk en een verspilling van tijd. Of er in artikel 63 Sr staat dat er met één veroordeling rekening gehouden dient te worden of met alle, maakt voor mr. Lavrijssen geen verschil. Bij het bepalen van een straf kijkt zij namelijk altijd naar alle feiten en omstandigheden, hierin speelt de persoon van de verdachte een belangrijke rol. Mr. Lavrijssen zegt hierover het volgende: “Als een verdachte een strafblad heeft van veertig pagina’s, dan kan artikel 63 Sr van toepassing zijn, maar dan interesseert mij dat niet zoveel. Ik vind dat je zo eerlijk mogelijk de persoon moet waarderen en niet alleen op een artikel 63 Sr.” De voorgestelde wijziging van artikel 57 Sr vindt mr. Lavrijssen een typisch gevalletje “Voor welk probleem is dit een oplossing?”⁸⁹

5.1.2 Openbaar Ministerie

Naast drie rechters zijn er ook vier officieren geïnterviewd. Allereerst een officier van het landelijk parket, daarnaast ook de kwaliteitsofficier van justitie van Oost-Brabant en tot slot is de Zaaksofficier van de zaak die ten grondslag ligt aan de herziening, bereidt geweest om samen met een collega de vragen te beantwoorden. Door de diversiteit wordt beoogd een duidelijk beeld te krijgen van de praktijk.

Deze diversiteit komt allereerst tot uiting bij de vraag wat het doel is van de meerdaadse samenloop. Volgens mr. Lemstra zou de meerdaadse samenloop voor bepaalde grenzen en marges zorgen, waardoor er redelijke straffen worden opgelegd en we niet straffen blijven optellen. In dat kader merkte mr. Lemstra terecht op: “Wij gaan namelijk ook uit van het systeem dat iedereen recht heeft om terug te keren in de maatschappij. Als je van die

⁸³ Bijlage IV, interview mr. Valckx

⁸⁴ Bijlage VI, interview mr. Lavrijssen

⁸⁵ Bijlage IV, interview mr. Valckx

⁸⁶ Bijlage V, interview mr. Schoorlemmer

⁸⁷ Bijlage IV, interview mr. Valckx

⁸⁸ Bijlage V, interview mr. Schoorlemmer

⁸⁹ Bijlage VI, interview mr. Lavrijssen

straffen hebt van drie keer levenslang dan ga je ervan uit dat je mensen nooit meer terug laat komen en dat is onze doelstelling van het strafrecht niet.”⁹⁰ In het interview met mr. Kramer en een collega komt daarentegen een andere definitie naar voren. Volgens de collega officier zou het ter voorkoming van onnodig lage straffen voor ernstige feiten dienen.⁹¹ Het antwoord van mr. Bosch zit tussen de twee voorgaande antwoorden in. Enerzijds denkt hij dat de samenloop ervoor zorgt dat er hogere straffen opgelegd kunnen worden. Anderzijds merkt hij op dat wanneer de wetgever de regeling niet had bedacht, er onbeperkt gecumuleerd zou kunnen worden. Aan de hand hiervan zorgt de meerdaadse samenloop volgens mr. Bosch ook voor een zekere beperking van het cumuleren van straffen.⁹²

Naast de uiteenlopende meningen over het doel van de meerdaadse samenloop, verschillen de meningen ten aanzien van het wetsvoorstel tot herziening ook aanzienlijk. Mr. Lemstra en mr. Bosch zijn beide van mening dat het wetsvoorstel enkel ziet op incidenten en een herziening daarom niet noodzakelijk is. Mr. Lemstra volgt hierin de mening van mr. Valckx. Ook zij geeft aan er moeite mee te hebben dat er in het strafrecht vaak naar aanleiding van één incident aanpassingen worden gedaan. Volgens mr. Lemstra zou er beter gekeken kunnen worden naar wat de achterliggende gedachte van de wetgever was toen hij de regeling bedacht en vervolgens bekeken worden of deze gedachte nog overeenkomt. De mening dat het bij ernstige feiten wenselijk kan zijn, deelt zij eveneens met mr. Valckx, maar gezien het gaat om incidenten, weet zij niet of een heel wetsvoorstel daar noodzakelijk voor is.⁹³ Niet geheel onverwachts deelt mr. Kramer deze mening niet. Zij heeft de beperking van de huidige regeling aan den lijve ondervonden en is van mening dat er met de voorgestelde wijzigingen, adequater gereageerd kan worden bij bijvoorbeeld ernstige zedenzaken.⁹⁴

Mr. Kramer laat in het interview niet veel los over de voorgestelde wijzigingen van de artikelen⁹⁵ en ook mr. Bosch vindt er niet zo heel veel van.⁹⁶ Mr. Lemstra ziet het voorgestelde artikel 570c Sv op haar beurt als een verkooppraatje naar de maatschappij toe. Mr. Lemstra geeft daarbij aan dat we natuurlijk niet moeten vergeten hoe het naar de slachtoffers toe is, wanneer er geen hogere straf opgelegd kan worden, omdat de verdachte het al eens eerder gedaan zou hebben. Zij snapt dat dit verschrikkelijk is, maar geeft wel aan dat dit de basis is van onze wetgeving.⁹⁷

5.1.3 Advocatuur

Tot slot zijn er interviews afgenomen bij een viertal advocaten, waaronder mr. Brugman. De advocaten zijn unaniem over het doel van de meerdaadse samenloop. Het dient ter voorkoming van disproportionele straffen⁹⁸, zoals we deze in Amerika kennen⁹⁹. De meerdaadse samenloop zorgt voor een redelijke straf, waarin er ondanks de ernst van het feit, er ruimte blijft voor perspectief.¹⁰⁰

Ten aanzien van het wetsvoorstel tot herziening, verschillen de advocaten eveneens niet veel van mening. Niet geheel onverwachts zien de advocaten het wetsvoorstel liever van tafel geveegd worden, dan dat deze wordt aangenomen. Over het algemeen wordt de herziening door de advocaten, naast dat het niet in het voordeel is van de verdachte, tevens als onnodig ervaren. Dit zit er vooral in dat de advocaten vinden dat het gaat om incidentenwetgeving of symboolwetgeving. De geïnterviewde advocaten ervaren dat het

⁹⁰ Bijlage VII, interview mr. Lemstra

⁹¹ Bijlage VIII, interview mr. Kramer

⁹² Bijlage IX, interview mr. Bosch

⁹³ Bijlage VII, interview mr. Lemstra

⁹⁴ Bijlage VIII, interview mr. Kramer

⁹⁵ Bijlage VIII, interview mr. Kramer

⁹⁶ Bijlage IX, interview mr. Bosch

⁹⁷ Bijlage VII, interview mr. Lemstra

⁹⁸ Bijlage XIII, interview mr. Brugman

⁹⁹ Bijlage XI, interview mr. Van der Kruijs

¹⁰⁰ Bijlage X, interview mr. Wasser

probleem zich zelden voordoet en zijn van mening dat er ook bij de voorgestelde wijzigingen, zich een situatie voor kan doen waarin het strafmaximum eveneens niet toereikend zal zijn.¹⁰¹ Ondanks dat de advocaten over het algemeen van mening zijn dat situaties waarin het strafmaximum niet toereikend is zich zelden voordoen, kan mr. Wasser zich wel voorstellen dat rechters er in grote zaken tegenaan kunnen lopen. In deze zaken zijn rechters en officieren er volgens hem vooral mee bezig hoe ze een bepaalde straf naar de maatschappij toe kunnen verantwoorden.¹⁰²

Naast dit alles is mr. Brugman tevens van mening dat een herziening nooit verkeerd is. Het kan volgens haar in beginsel geen kwaad dat er eens goed gekeken wordt naar een bepaling die in het strafproces meetelt, maar waaraan weinig aandacht wordt besteed. Het is volgens haar dan vervolgens wel de bedoeling, dat je als advocaat de eventuele wijzingen in het voordeel van de verdachte kan draaien.¹⁰³

Mr. Wasser kon zich in de voorgestelde wijziging van artikel 57 Sr nog enigszins vinden, maar ziet het voorstel voor de artikelen 63 Sr en 570c Sv totaal niet zitten. De beredenering bij artikel 63 Sr in de memorie van toelichting vindt hij dan ook erg dun. De voorgestelde toevoeging van artikel 63 lid 3 Sr en artikel 570c Sv, vind hij erg vreemd als je kijkt naar het gesloten stelsel van rechtsmiddelen. Door deze bepaling kan een rechter een onherroepelijk opgelegde straf ombouwen tot een gezamenlijke straf.¹⁰⁴ Mr. Van der Kruijs noemt de voorgestelde wijzigingen op zijn beurt nodeloos strafverhogend. Naar zijn mening hebben de rechters in Nederland genoeg strafruimte, waarvan zij ook gebruik maken. Om daar nu met dit wetsvoorstel nog een schepje bovenop te doen vind mr. Van der Kruijs niet passend en daar is volgens hem ook geen behoefte aan. Volgens hem is de herziening er alleen maar om naar de maatschappij toe te laten zien dat justitie er bovenop zit.¹⁰⁵ Naast mr. Van der Kruijs vindt ook mr. Wassenaar de voorgestelde wijzigingen veel te ver gaan. Volgens hem kunnen de rechters op deze manier doen wat ze willen en kan de samenloop regeling net zo goed worden afgeschaft. Als mr. Wassenaar het voor het zeggen zou hebben, zou hij de regeling dan ook zeker niet op deze manier hebben aangepast. Als hij aanpassingen zou doen, zouden deze in het voordeel van de verdediging zijn.¹⁰⁶ Mr. Brugman staat eveneens niet achter de voorgestelde wijzigingen, gezien het in het nadeel zal werken voor haar cliënt. Ze ziet de bepalingen als een stok achter de deur voor het OM en de rechters, om in bepaalde situaties alsnog een straf op te kunnen leggen.¹⁰⁷

5.2 De mogelijke veranderingen voor de praktijk

Naast de meningen van de geïnterviewde partijen ten aanzien van de huidige regeling en het wetsvoorstel tot herziening, bestond het interview ook uit vragen omtrent de mogelijke veranderingen voor de praktijk. Op deze vraag kwam veelal het antwoord dat er in de praktijk niet zo gek veel zal veranderen of misschien wel helemaal niks. Het wordt door de meeste partijen als een incidentenwetgeving gezien, die uitkomst zal bieden bij incidenten die zelden voorkomen.¹⁰⁸ De conclusie van mr. Wasser over dit onderwerp klonk als volgt: “Er verandert

¹⁰¹ Bijlage XIII, interview mr. Brugman,
Bijlage X, interview mr. Wasser
Bijlage XII, interview mr. Wassenaar
Bijlage XI, interview mr. Van der Kruijs

¹⁰² Bijlage X, interview mr. Wasser

¹⁰³ Bijlage XIII, interview mr. Brugman

¹⁰⁴ Bijlage X, interview mr. Wasser

¹⁰⁵ Bijlage XI, interview mr. Van der Kruijs

¹⁰⁶ Bijlage XII, interview mr. Wassenaar

¹⁰⁷ Bijlage XIII, interview mr. Brugman

¹⁰⁸ Bijlage IV, interview mr. Valckx

Bijlage V, interview mr. Schoorlemmer

Bijlage VI, interview mr. Lavrijsen

Bijlage VII, interview mr. Lemstra

niks, maar de vraag is of dat ook wel nodig is. Bij die paar zaken per jaar is het nodig. Het is niet een oplossing voor een veelvoorkomend probleem in de rechtspraak.”¹⁰⁹

Mr. Wassenaar is eveneens van mening dat het wetsvoorstel is bedoeld voor incidenten en het over het algemeen niet veel zal veranderen. Wel denkt hij dat het in de gevallen waarin rechters zich eerder beperkt voelde in het opleggen van een straf, het van grote invloed zal zijn. In deze gevallen zouden officieren en rechters volgens het wetsvoorstel meer strafruimte krijgen en zouden ze mogen afwijken van de huidige regeling. Het gaat om dwingende bepalingen waaraan rechters zich moeten houden en volgens mr. Wassenaar blijkt ook uit de praktijk dat zij dit doen. Zoals al eerder in dit hoofdstuk aangegeven is mr. Wassenaar het hier totaal niet mee eens. Naar zijn mening krijgen rechters en officieren hiermee een vrijbrief om te eisen en op te leggen wat ze willen. Hiermee zou volgens mr. Wassenaar de hele functie van de samenloopregeling verloren gaan.¹¹⁰

Mochten er zich, zoals hierboven aangegeven, incidenten voordoen waarin de voorgestelde wijzigingen uitkomst zullen bieden en zullen zorgen voor verandering, dan zal dit pas op de lange termijn merkbaar zijn. De reden hiervoor is het geldende overgangsrecht, zoals uitgelegd in hoofdstuk drie.

Naast alle antwoorden dat het wetsvoorstel de praktijk nauwelijks tot niet zal veranderen, maakte Mr. Bosch tijdens het interview een terechte opmerking. Hij vroeg zich af of het wetsvoorstel er ook voor bedoeld was dat rechters bij meerdaadse samenloop hoger gaan straffen. Dan zou het wetsvoorstel namelijk wel degelijk directe gevolgen hebben voor de praktijk.¹¹¹ Mr. Lavrijssen deelt de gedachte van mr. Bosch. Mr. Lavrijssen vermoedt dat het hele wetsvoorstel samenhangt met het opleggen van hogere straffen bij meerdaadse samenloop.¹¹² In de memorie van toelichting geeft de minister aan te willen benadrukken dat de achterliggende gedachte van het wetsvoorstel niet strekt tot strafverhoging.¹¹³ Of dit een van de bijkomende gevolgen is van het wetsvoorstel, zal de tijd moeten leren.

5.3 Knelpunten en verbetermogelijkheden

Ondanks dat volgens de vorige paragraaf het wetsvoorstel de praktijk nauwelijks zal veranderen, zijn er uit de interviews diversen knelpunten en verbetermogelijkheden naar voren gekomen. Allereerst zullen er wat algemene knelpunten van het wetsvoorstel aan bod komen, gevolgd door de specifieke knelpunten en verbetermogelijkheden voor de advocatuur. Door de verbetermogelijkheden naast de huidige verdedigingsstrategie van mr. Brugman te leggen, kunnen er aan de hand daarvan in hoofdstuk zes aanbevelingen gedaan worden.

5.3.1 Knelpunten in het algemeen

De voorgestelde wijzigingen van de artikelen 57 Sr en 63 Sr, moeten ervoor zorgen dat rechters meer ruimte krijgen bij het opleggen van een straf. Hiermee zou een dergelijke situatie, zoals in de uitspraak die al eerder is besproken, voorkomen moeten worden.¹¹⁴ Een deel van de geïnterviewde partijen is van mening dat de voorgestelde wijzigingen hiervoor geen garanties bieden en er weer een zaak kan komen waarin de helft bovenop het

Bijlage VIII, interview mr. Kramer,

Bijlage X, interview mr. Wasser

Bijlage X, interview mr. Van der Kruijs

Bijlage XIII, interview mr. Brugman

¹⁰⁹ Bijlage X, interview mr. Wasser

¹¹⁰ Bijlage XII, interview mr. Wassenaar

¹¹¹ Bijlage IX, interview mr. Bosch

¹¹² Bijlage VI, interview mr. Lavrijssen

¹¹³ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

¹¹⁴ Rb. Amsterdam, 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BT7651

strafmaximum van de hoogste straf, zelfs niet voldoende is.¹¹⁵ Mr. Valckx geeft terecht aan: “Een grens is er altijd dus je weet nooit of de wijziging uitkomst blijft bieden.”¹¹⁶

Daarnaast merkt mr. Schoorlemmer geheel terecht een knelpunt van het voorgestelde artikel 63 Sr op. Gezien er geen pijl te trekken is op de volgorde waarin zaken bij de rechtbank worden aangebracht, zou het enkel meenemen van de eerste onherroepelijke veroordeling tot grote ongewenste willekeur in de berechting leiden.¹¹⁷

Buiten de opvatting dat de voorgestelde wijzigingen geen zekerheid zullen bieden en zullen leiden tot ongewenste willekeur in de berechting, verwacht mr. Brugman tevens een moeizame verankering in de wet. Deze verwachting komt voort uit de tegenstand die het wetsvoorstel momenteel krijgt. Naar haar mening wil de minister hiermee de rechtszekerheid naar buiten toe waarborgen, terwijl de burger zich er nauwelijks tot niet mee zal bemoeien.¹¹⁸

Tot slot wordt het voorgestelde artikel 570c Sv door mr. Wasser als een knelpunt gezien. Hij vindt dit een vreemde bepaling gelet op het gesloten stelsel van rechtsmiddelen. Door deze bepaling zou een rechter een onherroepelijk opgelegde straf kunnen ombouwen tot een gezamenlijke straf.¹¹⁹

5.3.2 Knelpunten voor de advocatuur

Naast de algemene knelpunten, zijn er ook een aantal knelpunten specifiek van belang voor de advocatuur. Zoals eerder kort besproken in paragraaf 5.2 van dit hoofdstuk, zou het wetsvoorstel kunnen leiden tot het structureel opleggen van hogere straffen. De minister geeft in de memorie van toelichting aan dat het wetsvoorstel niet het doel heeft om zwaarder te gaan straffen. Mocht het ophogen van straffen bij meerdaadse samenloop niet het beoogde doel zijn van het wetsvoorstel, kan dit wel een bijkomend gevolg zijn. Gaan rechters door de extra strafruimte die ze krijgen hogere straffen opleggen, dan zal dit nadelige gevolgen hebben voor de verdachte en zal deze hierdoor nog meer steunen op een goede verdediging.¹²⁰

Het hoger straffen zoals hierboven besproken en het verhogen van het strafmaximum van artikel 57 Sr, kunnen ook van invloed zijn op het omzetten van buitenlandse straffen. Zoals uitgelegd in hoofdstuk drie, worden buitenlandse straffen die hoger zijn dan het in Nederland geldende strafmaximum, vaak omgezet naar het Nederlandse maximum. Nu is voorgesteld het in Nederland geldende strafmaximum uit artikel 57 Sr te verhogen, verwacht de Hoge Raad dat hierdoor meer buitenlandse straffen overgenomen dienen te worden.¹²¹ Mr. Van der Kruijs verwacht dat dit nog problemen op kan gaan leveren voor de advocatuur, aangezien dit strafverhogend zal gaan werken.¹²²

5.3.3 Verbetermogelijkheden voor de advocatuur

Nu de knelpunten van het wetsvoorstel aan bod zijn gekomen, missen enkel nog de verbetermogelijkheden voor de advocatuur en met name voor mr. Brugman. In de interviews zijn een aantal punten waarvan advocaten aangeven dat ze dit kunnen verbeteren, maar er worden ook door de andere geïnterviewde partijen mogelijkheden aangedragen.

¹¹⁵ Bijlage X, interview mr. Wasser
Bijlage VII, interview mr. Lemstra

Bijlage IV, interview mr. Valckx

¹¹⁶ Bijlage IV, interview mr. Valckx

¹¹⁷ Bijlage V, interview mr. Schoorlemmer

¹¹⁸ Bijlage XIII, interview mr. Brugman

¹¹⁹ Bijlage X, interview mr. Wasser

¹²⁰ Bijlage IX, interview mr. Bosch

Bijlage VI, interview mr. Lavrijssen

¹²¹ Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3

¹²² Bijlage XI, interview mr. Van der Kruijs

Allereerst wordt er door mr. Bosch van het OM aangegeven dat er vanuit de advocaat op voorhand meer openheid gegeven mag worden over belangrijke aspecten. Alle advocaten hebben de mogelijkheid om in een eerder stadium dan de zitting, contact op te nemen met het OM. Volgens mr. Bosch bereiken advocaten meer met een overleg voorafgaand aan de zitting, dan dat ze dit bewaren tot het pleidooi. Op de zitting is de strafeis van het OM namelijk al geformuleerd, terwijl officieren met bepaalde informatie rekening kunnen houden bij het formuleren van een strafeis. Dit geldt volgens mr. Bosch niet alleen voor zaken met samenloopaspecten¹²³, maar dit overleg kan door het wetsvoorstel wel extra belangrijk worden.

Bovenstaand overleg kan ook gebruikt worden om ervoor te zorgen dat bepaalde feiten tegelijkertijd worden behandeld. Mr. Wassenaar valt het op dat het OM bepaalde zaken niet op één zitting aanbrengt, terwijl dit wel mogelijk is.¹²⁴ Door het OM in een vroeg stadium op deze mogelijkheid te wijzen, kan het ervoor zorgen dat het OM bepaalde feiten samen aanbrengt, zodat ze gelijktijdig kunnen worden afgedaan.

Wanneer een zaak vervolgens op zitting komt, wacht het OM in eerste instantie vaak af of de verdediging iets aanvoert omtrent de samenloop.¹²⁵ Ten aanzien van artikel 63 Sr wordt het voor advocaten extra belangrijk om hier scherp op te zijn en wanneer het aan de orde is dit op tafel te brengen.¹²⁶ Gezien is voorgesteld nog maar één eerdere veroordeling mee te nemen, is het belang nog groter geworden om deze eerdere veroordeling in mindering te laten brengen. Hierbij moet de advocaat door een goed onderzoek ervan overtuigd zijn dat het in het voordeel van de verdachte meegenomen dient te worden en dit ook kunnen onderbouwen met bewijsstukken, zoals de justitiële documentatie. Hiermee kan worden voorkomen dat de rechter artikel 63 Sr in het nadeel van de verdachte zal toepassen. Uit de jurisprudentie blijkt namelijk dat de rechter artikel 63 Sr ook wel in het nadeel van de verdachte toepast, wanneer de verdachte al eerder voor soortelijke feiten is veroordeeld. Tevens kan hierbij worden aangeraden om in het verweer de focus te leggen op de opgelegde straf van de eerdere veroordeling. Door aannemelijk te maken dat wanneer het feit bij de eerdere veroordeling mee was genomen, het in die zaak niet tot een hogere straf had geleid, kan tot een schuldig verklaring zonder strafoplegging leiden (artikel 9a Sr). Voor dit verweer kunnen rechters nog wel eens gevoelig zijn, blijkt uit het praktijkonderzoek. Het is een toepassing van de rechter waar de wet niet toe dwingt,¹²⁷ maar de advocatuur wel slim op in kan spelen.

Naast bovenstaande verbetermogelijkheden zal, ondanks dat het vanuit de jurisprudentie niet succesvol blijkt, verweren om de meerdaadse samenloop te omzeilen belangrijker worden. De meerdaadse samenloop bleek eerder in dit onderzoek niet de gunstigste vorm van de samenloopregeling te zijn voor de verdachte, maar dit zal na het wetsvoorstel alleen nog maar nadeliger zijn. Om de samenloop te omzeilen kan je er als advocaat het beste voor pleiten dat er sprake is van een voortgezette handeling op basis van het eenzelfde wilsbesluit. In hoofdstuk twee kwam namelijk al naar voren dat er rondom de beoordeling van het eenzelfde wilsbesluit, veel vrijheid is voor de rechter. Pleiten voor de eendaadse samenloop zal in weinig tot geen zaken tot een succesvol verweer leiden, gezien de eendaadse samenloop weinig voorkomt. De reden waarom de voortgezette handeling gunstiger is, is in dit onderzoek verschillende keren naar voren gekomen. Bij de voortgezette handeling kan er enkel één straf opgelegd worden, zonder dat deze aan de hand van artikel 57 Sr kan worden verhoogd.

¹²³ Bijlage IX, interview mr. Bosch

¹²⁴ Bijlage XII, interview mr. Wassenaar

¹²⁵ Bijlage IX, interview mr. Bosch

¹²⁶ Bijlage XII, interview mr. Wassenaar

¹²⁷ Bijlage V, interview mr. Schoorlemmer

5.4 Tussenconclusie

De informatie uit dit hoofdstuk vormt het laatste puzzelstukje voor het trekken van de conclusies en het doen van aanbevelingen. Aan de hand van het laatste hoofdstuk zal de centrale vraag beantwoord kunnen worden.

Naast hoofdstuk vier, speelde ook in dit hoofdstuk de interviews een belangrijke rol. Over het algemeen zijn de geïnterviewde partijen van mening dat het wetsvoorstel de praktijk nauwelijks zal veranderen, aangezien het wetsvoorstel op incidenten ziet en deze incidenten niet veel voorkomen. Mr. Bosch merkt hierbij terecht op, dat wanneer de minister met het wetsvoorstel tevens heeft willen beogen dat rechters bij meerdaadse samenloop strenger straffen, het wetsvoorstel wel degelijk gevolgen zal hebben voor de praktijk. Dit zou tevens een bijkomend gevolg van het wetsvoorstel kunnen zijn. Deze opmerking van mr. Bosch wordt dan ook als een van de knelpunten voor de advocatuur gezien. Naast dat het hoger straffen van rechters op zich zelf een nadelig gevolg is, heeft het ook nadelige gevolgen voor het omzetten van buitenlandse straf. Naast deze specifieke knelpunten voor de advocatuur, wordt er ook een moeizame verankering in de wet verwacht. Daarnaast kan het voorgestelde artikel 63 Sr voor willekeur in de berechting zorgen en is het voorgestelde artikel 570c Sv een vreemde bepaling gelet op het gesloten stelsel van rechtsmiddelen. Tot slot zal het wetsvoorstel geen garanties bieden voor de toekomst. “Een grens is er altijd dus je weet nooit of de wijziging uitkomst blijft bieden.”

Naast de knelpunten is er door middel van de verbetermogelijkheden een opstapje gemaakt naar de uiteindelijke aanbevelingen. Op de eerste plaats is het slim om als advocaat in een vroeg stadium in gesprek te gaan met het OM. Op deze wijze kan je door belangrijke aspecten te bespreken enig invloed uitoefenen op de eis van de officier. Ook kan je ervoor proberen te zorgen dat bepaalde zaken gelijktijdig worden aangebracht. Wanneer de zaak dan op zitting komt, is het voor de advocaat extra belangrijk om scherp te zijn op de toepassing van artikel 63 Sr en om dit kenbaar te maken. Dit geldt wel alleen in de gevallen waarvan de advocaat er zeker van is dat het in het voordeel van de verdachte zal werken. Naast deze mogelijkheden komt ten aanzien van artikel 57 Sr naar voren dat, ondanks de jurisprudentie, advocaten moeten proberen de meerdaadse samenloop te omzeilen.

6 Conclusies en aanbevelingen

Het eerste hoofdstuk van dit onderzoek bestaat uit een inleidend gedeelte. In de hoofdstukken twee en drie staat het onderzoek van het recht centraal, waarin de samenloopregeling uiteen is gezet en het wetsvoorstel tot herziening uitgebreid is besproken. In de opeenvolgende twee hoofdstukken is de huidige verdedigingsstrategie in kaart gebracht, daarnaast is er geconstateerd op welke wijze het wetsvoorstel de praktijk zal veranderen en tot slot welke knelpunten en verbetermogelijkheden dit met zich meebrengt. In dit laatste hoofdstuk zullen de conclusies worden getrokken en de aanbevelingen worden gedaan. Tevens zal aan de hand van de voorgaande hoofdstukken de centrale vraag worden beantwoord.

De centrale vraag luidt als volgt:

Welke aanbevelingen kunnen er door een toetsing van de huidige praktijksituatie aan het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken, aan Brugman & Hagens Advocaten gedaan worden, om de verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten af te stemmen op het wetsvoorstel?

6.1 Conclusies en aanbevelingen

De conclusies die in deze paragraaf worden getrokken, worden direct opgevolgd door de aanbevelingen die aan de hand daarvan gedaan kunnen worden. Aangezien de formulering van de centrale vraag van dit onderzoek begint met “Welke aanbevelingen”, zijn de conclusies van dit onderzoek inhoudelijk ook de aanbevelingen. De korte deelconclusies die vooraf gaan aan de aanbevelingen, vormen de basis voor de aanbevelingen en voor de beantwoording van de centrale vraag.

Door de veelbesproken Amsterdamse zedenzaak heeft minister Opstelten in 2015 het Wetsvoorstel herziening van de regeling meerdaadse samenloop in strafzaken ingediend. Het wetsvoorstel is ingediend om een vergelijkbare situatie in de toekomst te voorkomen en de strafruimte voor het opleggen van een passende straf te vergroten. In dat kader heeft de minister voorgesteld om een aantal artikelen in het Wetboek van Strafrecht aan te passen en één artikel in het Wetboek van Strafvordering toe te voegen. Zonder een uitgebreid onderzoek naar dit wetsvoorstel, kan er geconcludeerd worden dat de voorgestelde wijzigingen niet in het voordeel van de verdachte zullen werken. Om die reden zal een verdachte nog meer steunen op een goede verdediging en is het belang nog groter dat mr. Brugman voorbereidt is op het wetsvoorstel.

Voorafgaand aan dit onderzoek zat mr. Brugman met de vraag of er voor haar in een eerder stadium dan de zitting, mogelijkheden zijn om in gesprek te gaan met het OM. Uit de interviews met het OM kwam naar voren dat deze mogelijkheid er wel degelijk is, maar dat advocaten hier te weinig gebruik van maken. Aan de hand van de vraag van mr. Brugman en het interview met mr. Brugman, kan geconcludeerd worden dat zij eveneens geen gebruik maakt van deze mogelijkheid. Tevens kan op basis van het interview met mr. Brugman geconcludeerd worden dat zij in de huidige situatie niet veel aandacht besteedt aan de samenloopregeling. Dit komt doordat mr. Brugman niet heel veel strafzaken doet en veel van haar strafzaken al op het politiebureau worden afgedaan. Juist omdat het onderwerp onder de aandacht is gebracht, wil mr. Brugman er meer van weten en voorbereidt zijn op een mogelijke wetswijziging.

Allereerst kan er aan de hand van het interview met mr. Brugman en de interviews met verschillende officieren, aan mr. Brugman worden aanbevolen om tijdens de voorbereiding van een zaak actief na te gaan of er sprake is van meerdaadse samenloop. Op deze manier kan zij in een vroeg stadium het gesprek aan gaan met het OM. Tijdens dit gesprek is het aan mr. Brugman aan te raden om in zekere zin openheid van zaken te geven en bepaalde belangrijke aspecten niet te bewaren tot het pleidooi. Dit ziet vooral op de persoonlijke

omstandigheden van de verdachte, die mr. Brugman vaak in haar verweer aanvoert. Door op voorhand het gesprek aan te gaan met het OM en door de officier bijvoorbeeld op bepaalde persoonlijke omstandigheden van de verdachte te wijzen, kan mr. Brugman mogelijk invloed uitoefenen op de strafeis. Gezien het feit dat het strafmaximum door het wetsvoorstel omhoog gaat, is het belang om de eis zo laag mogelijk te houden alleen maar groter geworden.

Naast het doel om de strafeis zo laag mogelijk te houden, kan mr. Brugman in dit gesprek tevens het OM wijzen op de mogelijkheid van het gelijktijdig afdoen van bepaalde feiten. Uit de praktijk blijkt namelijk dat het OM zaken vaak los aanbrengt, terwijl de mogelijkheid er is om deze gelijktijdig af te doen. Door de voorgestelde wijziging van artikel 63 Sr, dienen niet meer alle eerdere onherroepelijke veroordelingen meegenomen te worden, maar enkel de eerste onherroepelijke. Om deze reden is het in het voordeel van de verdachte om zoveel mogelijk feiten samen te pakken, in plaats van achteraf een beroep te doen op artikel 63 Sr. Bovendien is dit ook vele malen efficiënter dan alle feiten los af te doen. Dit is tevens aan te bevelen gelet op de jurisprudentie waaruit blijkt dat artikel 63 Sr ook in het nadeel van de verdachte wordt toegepast.

Over het algemeen kan dan geconcludeerd worden dat de meerdaadse samenloop in zijn huidige vorm niet bepaald in het voordeel van de verdachte werkt. Dit komt doordat artikel 57 Sr de enige vorm van de samenloopregeling is, waarin er een derde en in de toekomst mogelijk de helft, bovenop de maximale straf van de hoogste straf mag worden opgeteld. Om deze reden is in de jurisprudentie terug te zien dat advocaten de meerdaadse samenloop regelmatig proberen te omzeilen. Dit doen ze door te pleiten voor de eendaadse samenloop, de voortgezette handeling of door enige vorm van samenloop uit te sluiten. In veel uitspraken is deze tactiek terug te zien, maar in evenveel zaken is het niet succesvol gebleken.

Ondanks het oordeel van de rechter in de onderzochte uitspraken, kan er aan mr. Brugman worden aanbevolen om de meerdaadse samenloop, op de hiervoor beschreven manier, zoveel mogelijk te omzeilen. Door het wetsvoorstel is de meerdaadse samenloop namelijk nog nadeliger geworden ten opzichte van de voortgezette handeling en de eendaadse samenloop. Het belang om de meerdaadse samenloop te omzeilen is hierdoor nog groter geworden en deze omzeiling is enkel mogelijk door de rechter te overtuigen van de eendaadse samenloop of de voortgezette handeling. Gezien het feit dat de eendaadse samenloop weinig meer voorkomt, is het voornamelijk aan te bevelen om te pleiten voor een voortgezette handeling. Dit verweer kan steunen op het argument dat er sprake is van eenzelfde wilsbesluit. Eerder in dit onderzoek kwam namelijk al naar voren dat er rondom de beoordeling van het eenzelfde wilsbesluit, veel vrijheid is voor de rechter. Door een beroep te doen op de voortgezette handeling kan de straf zo laag mogelijk worden gehouden en zal de straf niet met een derde of met de helft worden verhoogd. Deze aanbeveling steunt mede op het advies van mr. Wassenaar: "Als advocaat moet je altijd voor alle ankers gaan liggen."

Artikel 63 Sr is in tegenstelling tot artikel 57 Sr, volgens de wetgever in het voordeel van de verdachte. Door artikel 63 Sr kan een verdachte bij ongelijktijdige berechting, waar gelijktijdige berechting plaats had kunnen vinden, alsnog profiteren van de voordelen van gelijktijdige berechting. Deze bepaling zorgt ervoor dat rechters bij het opleggen van een straf met alle eerdere veroordelingen, waarop artikel 63 Sr van toepassing is, rekening dienen te houden. Tijdens het jurisprudentie onderzoek is gebleken dat de eerdere veroordelingen in de zin van artikel 63 Sr, niet altijd in het voordeel van de verdachte worden meegewogen. Er doen zich ook situaties voor waarin de rechter de verdachte een eerdere veroordeling juist zwaarder aanrekent, wanneer de verdachte bijvoorbeeld al eerder is veroordeeld voor soortgelijke feiten.

Doordat de rechter volgens het wetsvoorstel nog maar rekening hoeft te houden met de eerste eerdere veroordeling, is het aan mr. Brugman aan te bevelen om nog scherper te zijn

op de constatering van artikel 63 Sr en nog meer te pleiten voor de toepassing van artikel 63 Sr. Op die manier kan zij ervoor zorgen dat deze ene veroordeling in mindering wordt gebracht op de op te leggen straf. Voordat mr. Brugman een verweer voert omtrent artikel 63 Sr, is het verstandig dat zij goed onderzoekt of de rechter naar verwachting het artikel in het voordeel of in het nadeel van de verdachte zal toepassen. Uit de jurisprudentie blijkt namelijk, zoals al eerder besproken, dat de rechter artikel 63 Sr ook in het nadeel van de verdachte toepast, wanneer de verdachte al eerder voor soortelijke feiten is veroordeeld. Om deze reden zijn er advocaten die niet snel een verweer voeren aan de hand van artikel 63 Sr. Het is daarom aan mr. Brugman aan te raden om alleen een verweer te voeren omtrent artikel 63 Sr, wanneer zij ervan overtuigd is dat het in het voordeel van de verdachte zal werken. Op deze manier kan mr. Brugman zoveel mogelijk de kans beperken dat het artikel in het nadeel van de verdachte wordt toegepast. Daarnaast blijkt een dergelijk verweer het succesvolst wanneer dit wordt onderbouwd met de justitiële documentatie en eventueel het proces-verbaal van de eerdere zitting. Het is daarom aan mr. Brugman aan te raden om haar verweer rondom deze stukken te voeren. Hierbij wordt aangeraden om in het verweer de focus te leggen op de opgelegde straf van de eerdere veroordeling. Door aannemelijk te maken dat wanneer het feit bij de eerdere veroordeling was meegenomen, het in die zaak niet tot een hogere straf had geleid, kan tot een schuldigverklaring zonder straf leiden. Uit de interviews blijkt dat rechters voor dit verweer nog wel eens gevoelig kunnen zijn. Het is een toepassing van de wet door de rechter, waar de wet niet toe dwingt, maar de advocatuur wel slim op in kan spelen.

De bovenstaande conclusies hebben nog een voorlopig karakter, omdat het wetsvoorstel nog niet in werking is getreden. Gezien het feit dat het wetsvoorstel al één jaar stil ligt bij de Tweede Kamer, is het onzeker of het wetsvoorstel zal worden aangenomen. Ondanks dat kunnen de conclusies en aanbevelingen uit dit onderzoek, tevens onder de huidige regeling voor een verbetering van de verdedigingsstrategie van mr. Brugman zorgen. Dit komt doordat er voor mr. Brugman onder de huidige regeling al verbeterpunten zijn voor haar verdedigingsstrategie in zaken met samenloopaspecten en doordat er wordt verwacht dat een wetswijziging de praktijk nauwelijks zal veranderen. Deze verwachting komt voort uit de mening van de geïnterviewde partijen. Over het algemeen zien deze partijen het wetsvoorstel als incidentenwetgeving, ook wel symboolwetgeving genoemd. Het wetsvoorstel zal volgens hen enkel in de uitzonderlijke gevallen uitkomst bieden. Ondanks dat, zullen de aanbevelingen voor de verdedigingsstrategie belangrijker worden, in het geval dat het wetsvoorstel wordt aangenomen. Dit komt doordat het wetsvoorstel niet in het voordeel is van de verdachte, waardoor hij nog meer op goede verdediging zal steunen. Daarnaast zullen partijen zich door een wetswijziging bewuster worden van de regeling en hier meer mee bezig zijn. Door de nadeligheid van het wetsvoorstel en de aandacht die ervoor is, zullen de verweren rondom de samenloop belangrijker worden.

Bronnenlijst

Literatuur

Franken 1998

A.A. Franken, 'Hetzelfde feit', Ars Aequi 1998.

De Hullu 2015

J. de Hullu, Materieel Strafrecht, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Knigge & Wolswijk 2015

G. Knigge, H.D. Wolswijk, Het materiële strafrecht, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Van Oort & Nederlof 2010

C. van Oort, A. Nederlof, Zakboek voor de strafrechtprofessional, Sdu Uitgevers 2010.

Ten Voorde e.a. 2013

J.M. ten Voorde e.a., 'Een onderzoek naar doel, grondslag, karakter, strekking en functie van de wettelijke regeling van meerdaadse samenloop (artikel 57-63 Sr)', Leiden 2013.

Parlementaire stukken

Kamerstukken II 2011/12, 29279, nr. 129.

Kamerstukken II 2013/14, 33914, nr. 2.

Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 2.

Kamerstukken II 2014/15, 34126, nr. 3.

Elektronische bronnen

'De samenloopregeling in 10 punten', Nico Kwakman 30 april 2014, rug.nl (zoek op de samenloopregeling).

'Herziening regeling meerdaadse samenloop in strafzaken', Eerste Kamer, eerstekamer.nl (zoek op meerdaadse samenloop).

'Meerdaadse samenloop', Winish Ganesh 30 april 2013, ensie.nl (zoek op meerdaadse samenloop).

'Meerdaadse samenloop in het strafrecht', WODC, wodc.nl (zoek op meerdaadse samenloop).

Interviews

Interview mr. Valckx.

Interview mr. Schoorlemmer.

Interview mr. Lavrijssen.

Interview mr. Lemstra.

Interview mr. Kramer.

Interview mr. Bosch.

Interview mr. Wasser.

Interview mr. Van der Kruijs.

Interview mr. Wassenaar.

Interview mr. Brugman.

Jurisprudentie

Hoge Raad

Hr 10 december 1974, NJ 1975, 160.

HR 1 juli 1981, NJ 1981, 616.

Hr 19 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BX9407.

Gerechtshof

Hof. Amsterdam, 29 november 2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:5607.

Rechtbank

Rb. Amsterdam, 14 oktober 2011, ECLI:NL:RBAMS:2011:BT7651.

Rb. Overijssel, 29 februari 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:689.

Rb. Noord-Holland, 29 februari 2016, ECLI:NL:RBNHO:2016:1575.

Rb. Gelderland, 1 maart 2016, ECLI:RBGEL:2016:1112.

Rb. Oost-Brabant, 7 maart 2016, ECLI:RBOBR:2016:927.

Rb. Overijssel, 15 april 2016, ECLI:NL:RBOVE:2016:1296.

Rb. Limburg, 9 juni 2016, ECLI:NL:RBLIM:2016:4978.

Rb. Midden-Nederland, 26 juli 2016, ECLI:RBMNE:2016:4229.

Rb. Den Haag, 25 oktober 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:13680.

Rb. Rotterdam, 23 november 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:8983.

Rb. Amsterdam, 24 januari 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:389.

Rb. Amsterdam, 24 januari 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:390.